

Jovan Sterija Popović

RODOLJUPCI

VESELO POZORJE U PET DEJSTVIJA

[PREDGOVOR](#)

[LICA](#)

[DEJSTVO PRVO](#)

[DEJSTVO DRUGO](#)

[DEJSTVO TREĆE](#)

[DEJSTVO ČETVRTO](#)

[DEJSTVO PETO](#)

PREDGOVOR

Nastojeće pozorje nisam izmislio, nego sve što se u njemu nahodi, pak i same izraze i reči, pokupio sam koje iz života, koje iz novina: i čitatelji će se iz gdekojih opština začuditi kad svoje Smrdiće, Šerbuliće, Žutilove itd. u svoj istovetnosti nađu. Ništa mi, dakle, ne ostaje nego progovoriti koju reč zašto takovo delo, s takovim pogreškama, na svet izdajem; jer napred znam da će to svima onima nepravo biti koji narod ne inače nego kao mati svoje dete gledaju, i sve bi želeli da se za njima dobro govori.

Dokle se god budemo samo hvalili, slabosti i pogreške prikrivali, u povesnici učili koliko je ko od predaka naših junačkih glava odrubio, a ne i gde je s puta sišao, donde ćemo hramati i ni za dlaku nećemo biti bolji, jer prostaci i mladi ljudi, koji se tako zapajaju, i ne misle da može biti i pogrešaka u nas, pak sve što im se predlaže, za čistu istinu i dobrodetelj smatraju. Bacimo pogled na najpoznatiju povesnicu našu. Što je bilo luđe, preteranije, nesmislenije, to je imalo više uvažatelja, a glas umerenosti smatrao se kao nenarodnost, kao protivnost i izdajstvo; jer je svaki čovek sklonjen na čezvičajnosti, pa kad ne zna da može biti nesreće, trči kao slep za tim, i srdi se na svaku pametnu reč Otud nije čudo što nevaljali i pokvareni, a takvih ima svuda, pod vidom rodoljubija svaku priliku za svoju sebičnost upotrebljavaju, i najbezumnije savete daju, ne mareći hoće li se time svojoj opštini ili svome narodu kakva šteta naneti. Sebičnom je dovoljno kad je samo njemu dobro i kad prostaka može na svoju ruku da preokrene, a za dalje se ništa ne brine.

Pozorije, dakle, ovo neka bude kao privatna povesnica srpskoga pokreta. Sve što je bilo dobro, opisaće istorija; ovde se samo predstavljaju strasti i sebičnosti. A da moja namera nije s otim ljagu baciti na narod, nego poučiti ga i osvestiti kako se u najvećoj stvari umeju poroci dovijati, svaki će blagorazuman rodoljubac sa mnom biti soganasan.

J. S. P.

LICA

ŽUTILOV, bivši nekada notaroš

NANČIKA, njegova supruga

MILČIKA, EDEN – njihova deca

ŠANDOR LEPRŠIĆ, mladi stihodelja

GOSPOĐA ZELENÍČKA, njegova ujna

ŠERBULIĆ, bankrotirani trgovac

SMRDIĆ, GAVRILOVIĆ, NAĐ PAL – građani

SKOROTEČA

VIŠE RODOLJUBACA

Die *Freyheit* hat eine grosse Fastnachtsbuch aufgeschlagen, ein jeder kauft von ihren Larven, und verbirgt seine *Leidenschaften* dahinter. Der *Eigennutz* spielt auf zum Tanze.

August von Kotzebue

DEJSTVO PRVO

Pozorje prvo

ŽUTILOV, ŠERBULIĆ, SMRDIĆ, GAVRILOVIĆ I MNOGI DRUGI GRAĐANI

Na sredi vidi se zastava madžarska

ŽUTILOV: Iljen a sabadžag!

SVI: Iljen!

ŠERBULIĆ: Da živi petnaesti mart!

SMRDIĆ: Vivat!

ŽUTILOV: Nije slobodno vikati "vivat" U slobodi samo ima "iljen".

SVI: Iljen!

ŽUTILOV: Nemeš, birger, prostak, jednaka prava imadu. Svi su polgartaršai.

SVI: Iljen!

ŽUTILOV Jeste li čitali onih dvanaest punktova?

SMRDIĆ: Nama nisu poznati.

ŽUTILOV: Sramota je od našeg magistrata što nisu dosad publicirati.

SMRDIĆ: Pa zašto ih ne publiciraju?

ŽUTILOV: Jer su sami konzervativci po službama.

ŠERBULIĆ: Treba ih tužiti.

ŽUTILOV: Treba s njima dole

ŠERBULIĆ: Tako je. Izdajstvo se ne može trpiti. Je li tako, gospodine Gavriloviću?

GAVRILOVIĆ: Oni znadu šta treba da čine

ŽUTILOV: Šta znadu? I ja sam bio u službi, i ja znam šta je birodalom. Konzervativci, ništa nego konzervativci!

ŠERBULIĆ: Da se zbate; sad je sloboda.

GAVRILOVIĆ: Manite se toga, pa gledajte svoj posao.

ŠERBULIĆ: Ko gleda u slobodi svoj posao?

ŽUTILOV: I gospodin Gavrilović je konzervativac.

GAVRILOVIĆ: Ja znam da sam pošten čovek, a drugo ništa.

ŽUTILOV: Koji drži konzervativcima stranu, taj je orsag aruloja.

GAVRILOVIĆ: Šta je to?

ŽUTILOV: Vidite, vi u Madžarskoj živite, a ne znate madžarski. To je sramota! Čiji 'lebac jedete onoga jezik treba i da naučite.

GAVRILOVIĆ: Bogme, gospodine, ja jedem svoj 'lebac.

ŽUTILOV: Arulo, izdajica otečestva!

GAVRILOVIĆ: Idite vi s milim bogom! Ja izdajica otečestva što kažem da jedem za svoje novce 'lebac!

ŽUTILOV: Najmanje je ako vam se kaže da ste konzervativac.

GAVRILOVIĆ: To je onda želiti da svi budu konzervativci.

ŽUTILOV: Šta, šta? U slobodi konzervativci?

GAVRILOVIĆ: Ja podrazumevam one koji jedu s v o j 'lebac.

ŠERBULIĆ: Ostavimo se toga; nego šta ćemo s magistratom koji neće da publicira punktove?

SMRDIĆ: Da se zbaci. Imamo mi boljih patriota u varoši. Evo gospodin Žutilov bio je notaroš u varmeđi; zašto ne bi mogo biti birova?

ŽUTILOV: Ja sam donde samo služio dok je vladala liberalna partija. Kako preoteše ma' konzervativci, zbogom! Žutilov je pošten čovek.

Pozorje drugo

MILČIKA vodi EDENA, nakićena mađarskom kokardom, PREĐAŠNJI

MILČIKA: Gospodo moja, ja se nadam da će vam biti po volji ovaj gost.

EDEN (*pokazujući kokardu*): Lásd édes atum!

SVI: Iljen!

ŠERBULIĆ. (*gladi Edena po obrazu*): Ko ti je dao to?

ŽUTILOV: Ne govori srpski.

SMRDIĆ: Ja mislim da je to posao frajle Milčike.

MILČIKA (*pokloni se*).

ŠERBULIĆ: A! frajla Milči, za ovo zaslužujete belobungs-dekret.

MILČIKA: Ako zapovedate, gospodo, mogu svakog poslužiti. (*Otvori kutiju s kokardama*).

ŠERBULIĆ: Iljen!

SVI (*uzimaju kokarde i sebi pridevaju, osim Gavrilovića*).

MILČIKA (*Gavriloviću*): Zar vi nećete?

GAVRILOVIĆ: Zahvaljujem; ja mrzim te stvari.

ŽUTILOV: Ne banč, gospodin Gavrilović, i tako je od konzervativne partije.

GAVRILOVIĆ: Ja se trudim da budem od partije poštene.

ŠERBULIĆ: Šta vi tu sve o poštenju, kao da mi nismo poštene!

GAVRILOVIĆ: Ja to ne kažem.

ŽUTILOV: Ostavite. Kad se radi o slobodi, onda je poštenje neznatna stvar. Kažite, zašto

se ne bi kokarde načinile iz opštinske kase, da svaki može po jednu dobiti? Ne pokazuje li to da magistrat ne drži sa slobodom?

ŠERBULIĆ: Tako je. Da se zbací, da se zbací! Imamo mi bolji' ljudi.

ŽUTILOV: Sad treba da dođu u službu samo liberalci.

ŠERBULIĆ.: Tako je!

ŽUTILOV: Drugo: treba da se povisi plaća onima koji su u službi. Sad je sloboda, u slobodi se mora slobodno živeti, a bez dosta novaca slobodno se živeti ne može.

ŠERBULIĆ: Vrlo lepo!

ŽUTILOV: Treće: novci od desetka i od rabote, koji su za lanjsku i preklanjsku godinu skupljeni, da se podele između pravi' patriota.

ŠERBULIĆ: Prekrasno!

ŽUTILOV: Ljudi su batinama bili naterivani da vuku kamen za kaldrmu. Sad je sloboda, niko se ni na šta naterati ne može. Dakle, da se kamen proda i novci da se takođe podele između pravi' patriota.

ŠERBULIĆ: Vrlo pametno!

GAVRILOVIĆ (na stranu): Au, da lepe slobode!

ŽUTILOV: Doveče da pravimo iluminaciju.

ŠERBULIĆ: Iljen!

ŽUTILOV: Kad su moji preci nemešag dobili ...

SMRDIĆ: Više nema nemeša; svi smo jednaki.

ŽUTILOV: To i ja kažem. No moje je pravo ime Žutilaji, a ne Žutilov; zato hoću da se tako i zovem.

ŠERBULIĆ: Iljen!

ŽUTILOV: Zašto se i gospodin Smrdić. ne bi zvao Bideši? To je lepše nego Smrdić; a gospodin Šerbulić ... ne znam otkud dolazi.

SMRDIĆ: Šerb znači vlaški zmija.

ŽUTILOV: Dakle, Kiđoji.

ŠERBULIĆ (Smrdiću): Ja da znam da i jednu kaplju krvi vlaške imam, i tu bi' pustio da isteče.

Pozorje treće

LEPRŠIĆ, PREDAŠNJI

LEPRŠIĆ: Živilo slavjanstvo!

ŠERBULIĆ: Iljen!

LEPRŠIĆ: Kakvo "iljen" u slavjanskom carstvu? Slavjanski je narod najveći na svetu. U Evropi ima osamdeset miliona Slavjana, i Evropa mora biti slavjanska.

ŽUTILOV: Šta se to nas tiče.

LEPRŠIĆ: Šta se tiče? To je greh protiv narodnosti; a greh protiv narodnosti veći je u sadašnje vreme nego smrtni greh. Šta mislite, šta je Srbin? Bistra kaplja u neizmernom moru Slavjanstva. Slavjanski je narod najslavniji narod u Evropi. Panslavizam je ideja koja zanima najveće duhove.

ŽUTILOV: Gospodin Lepršić, to ćete zadržati kad bude crkvena skupština. Sad imamo posla praznovanjem slobode.

LEPRŠIĆ: Zar vi mislite da Srbin nije sazreo za slobodu? Dajte astal, pak ćete se diviti. (*Dovuće astal nasred sobe, pak se popne na njega.*) Gospodo i braćo! Vi znate šta su Srblji bili u staro doba. Od Dušana drhtale su stene samog Carigrada. No ova lepa slava naša pala je kao žertva besomučne navale turske.

GAVRILOVIĆ: Zbog nas sami' i naše nesloge.

LEPRŠIĆ: Srbin, koji je rođen za slobodu, ne hte biti robom, zato odluči preći u Madžarsku, na poziv cesara Leopolda. Četrdeset hiljada familija prevede patrijarh Čarnojević pod okrilje austrijsko, narod dobije lepe privilegije; imao je svoga vojvodu, svoga patrijarha, svoje magistrate; sad nema ništa. Ko je tome uzrok? Govorite ko je tome uzrok?

GAVRILOVIĆ: Mi ne znamo.

LEPRŠIĆ: No dan i za nas sviće. Glas slobode, koji se po Evropi ori, odziva se i u prsima junačkog Srbina. Kad se svi bude, Srbin spavati ne sme. Skupština je određena za prvi maj; tu će se ponoviti naša stara prava, izabraće se vojvoda i patrijarh, i ustanoviće se Vojvodina srpska!

ŠERBULIĆ: Oho!

LEPRŠIĆ: Ta jedna reč "oho" zaslužuje da se u novine stavi; a teško svakom na koga počnu novine vikati.

GAVRILOVIĆ: Dobro, gospodine, teško svakom koji ne želi svome rodu dobra. Samo, kako će to biti?

LEPRŠIĆ: Evo kako. Srblji su najviše krvi prolili za oslobođenje Madžarske; upravo, oni su

osvojili Srem, Banat i Bačku, a u privilegijama jasno stoji da sve zemlje koje Srbiji zadobiju za sebe zadrže; dakle, ove su zemlje naše.

GAVRILOVIĆ: Kako naše?

LEPRŠIĆ: Postavićemo našeg vojvodu, naše ministre, naše vlasti i sudove, pa mir. Kad je Srbin do velikog zvanija dolazio? Nego notaroš, jurasor, najviše solgabirov ili febirov.

ŽUTILOV: Tu imate puno pravo!

LEPRŠIĆ: U Vojvodini srpskoj ne sme drugi biti činovnik nego Srbin, od minister-prezidenta do poslednjeg pisara.

ŽUTILOV: Tako treba!

LEPRŠIĆ: U Vojvodini srpskoj Srbin neće plaćati porciju ni druge dacije.

SMRDIĆ: To, to!

GAVRILOVIĆ: A kako će se izdržavati?

LEPRŠIĆ: Vojvodina srpska imaće svoju finansiju, svoju narodnu kasu, i iz nje će se svi troškovi podmirivati.

GAVRILOVIĆ: A kako će se puniti?

LEPRŠIĆ: To je briga finans-ministera, a ne vaša.

SMRDIĆ (*pljeska rukama*): Pravo, pravo! (*Podmigujući se Gavriloviću.*) Pif jago po nosu!

LEPRŠIĆ: Jednim slovom: Vojvodina ima svoje sopstveno pravlenije; vojvoda postavlja činovnike — samo Srbije. Nije li to lepo?

SVI: Zaista lepo!

LEPRŠIĆ: Služba će toliko biti da ćemo morati i iz drugi' zemalja zvaničnike nabavljati.

ŠERBULIĆ: Zašto to? Zar se ne mogu upotrebit ljudi od trgovačkog reda?

LEPRŠIĆ: To se razumeva.

ŠERBULIĆ: Sad vidim da je pametno ustrojena ta Vojvodina srpska.

LEPRŠIĆ: Ko može biti nezadovoljan time?

SVI: Niko, niko!

GAVRILOVIĆ: Je li ovo već potvrđeno, gospodine Lepršiću?

LEPRŠIĆ: To će se sve svršiti prvog maja, u Novom Sadu.

GAVRILOVIĆ: 'Oće li biti kakav carski komesar?

LEPRŠIĆ: Mi s komesarima nemamo nikakva posla. Narod sad vlada; volja naroda više znači nego svi komesari na svetu.

GAVRILOVIĆ: To nije dobro.

LEPRŠIĆ: Mađaronima nije, to verujem; ali pravi rodoljupci drugojače čuvstvuju.

ŠERBULIĆ: Svi smo mi Srbliji.

LEPRŠIĆ: Mađari prevarili cara i prisvojili svu vlast sebi. Sad je vreme da im otmemo i oteramo ih u Tunguziju.

GAVRILOVIĆ: Mi njih?

LEPRŠIĆ: Šta, žao vam je? Ha, ha, ha! Vidi se ko je mađaron.

GAVRILOVIĆ: Ja sam slušao da ste vi govorili mađarski, a ne ja.

LEPRŠIĆ: Dok ih proteramo, urlikaće kurjaci njnim jezikom.

GAVRILOVIĆ: Ali kako ćete ih proterati kad nemamo oružja, nemamo baruta.

LEPRŠIĆ: Ha, ha, ha! Šta se on brine. Mi ćemo im topove oteti, pak ćemo ih biti njnim sopstvenim oružjem.

GAVRILOVIĆ: To je sve lepo, ali bi trebalo da se najpre malo razmislimo.

LEPRŠIĆ: Kad je vreme raditi, onda se ne misli.

GAVRILOVIĆ: To je zlo.

LEPRŠIĆ: Kad Mađari zapovedaju, onda vam je dobro.

GAVRILOVIĆ: Zapovedali su i dosad, pa vidim, vi ste se više oko nji' ulagivali.

LEPRŠIĆ: Sad je došlo vreme da im za sve nepravde platimo.

GAVRILOVIĆ: Samo da možemo.

LEPRŠIĆ: He, he! A šta kažu graničari i braća naša Hrvati? Razneće ih u vazduh. Pak još dok otpadnu od nji' Slovaci, dok se sojuzimo s Česima, Moravcima, Poljacima! Eno, u Pragu se osniva slavjansko carstvo!

ŠERBULIĆ: Istina?

LEPRŠIĆ: Zar ne čitate novine? Na Rakošu, ako bog da, podelićemo s Mađarima kolače.

ŠERBULIĆ: Živio!

LEPRŠIĆ: Svaki Srbin neka se napije vode iz česme 'ajdučke, neka uzme sablju Miloša Obilića i topuz Kraljevića Marka, pak će opet nastati carstvo Dušanovo.

SVI: Živeli!

LEPRŠIĆ: Duh Hajduk-Veljka, Miloša Pocerca i Cincar-Janka nek obuzme prsi dostojni' potomaka, pak će se slava srpska opet obnoviti.

SVI: Živeli!

LEPRŠIĆ: Ali, šta ja vidim? Madžarske ko'karde u Vojvodini srpskoj! Ah, Dušan mora u grobu suze prolivati!

ŠERBULIĆ. (*plače*): Oprostite, gospodine, mi za te novine nismo ništa znali; inače proklet koji ne ljubi svoj narod!

SMRDIĆ: Mi smo se spremili da doveče slavimo slobodu.

LEPRŠIĆ: Kad Srbliji izvojuju slobodu, onda ćemo slaviti. Sad nam nije do toga (*peva*): Ustaj, ustaj, Srbije. . itd

(*Pri koncu svake strofe viču ostali*) Živio! ...

Pozorje četvrto

NANČIKA, PREDAŠNJI

NANČIKA (*pokloni se*): Gospoda se vesele, kako mi se vidi.

LEPRŠIĆ.: Evo, gospođa Nančika biće tako dobra da nam načini srpske kokarde.

ŠERBULIĆ: Da, mi molimo mi molimo!

NANČIKA: Iz drage volje.

LEPRŠIĆ: Svaka kokarda koju iz vaše ruke primimo biće nam štit protiv neprijatelja naši'.

NANČIKA: No ja vidim u svakog gotovo po jednu kokardu; zar 'očete da nosite po dve?

LEPRŠIĆ: Ovo su kokarde madžarske, a naša je želja imati srpske.

NANČIKA: Dobro. Kakva je boja srpska?

ŠERBULIĆ: Šta, Srpkinja, pa ne zna ni kakva je boja srpska!

NANČIKA: Što nisam dosad znala, to ćete mi kazati vi.

ŠERBULIĆ: Ja ... ja ... oprostite, to moj posao nije, nego evo gospodin Lepršić, on je od učenog reda.

LEPRŠIĆ. (*zbunjeno*): Da! Silni Stefan imao je zastavu na kojoj je arhangel Mihail stajao, i pomoću ovoga tolike su pobjede dobivene.

NANČIKA: Ako će na kokardama biti arhangel Mihail, to ja ne umem načiniti.

ŠERBULIĆ: To nije nužno; samo srpske boje, pa mir. Ja mislim to je dosta, gospodine Lepršiću.

LEPRŠIĆ: Vidite, gospodo moja, kako je žalosno naše stanje bilo u Mađarskoj. Kad su naši preci ovamo prešli, imali su svoje sopstvene barjake i svoje sopstvene boje; no malo-pomalo sve se zaboravilo i izgubilo što je god narodno. Pa bi najposle izgubili bili i ime, kao što su i po crkvama uveli bili mađarske protokole kreštajemi'.

ŠERBULIĆ: To je zaista najbezbožnije delo što su mogli učiniti.

LEPRŠIĆ: Ove su Novosađani nasred pijace spalili.

SMRDIĆ: Pravo su imali.

NANČIKA: Ja čujem da je na više mesta to učinjeno.

LEPRŠIĆ: A mi? Dokle ćemo trpiti da nam deca budu Pište i Janoši?

GAVRILOVIĆ: Molim, gospodine Lepršiću, ovi mađarski protokoli uvedeni su od nekoliko godina, je l' te?

LEPRŠIĆ: Da su mogli, oni bi ih uveli pre potopa.

GAVRILOVIĆ: Verujem. No, kažite mi, kako je to da je vaše ime Šandor, ovoj gospođi Nančika, njenoj kćeri Milčika, a sinu Eden, kad onda kad ste se vi rodili nije bilo protokola mađarski'?

LEPRŠIĆ: Nemojte vi uzimati što roditelji s decom iz mode rade, nego gledajte šta Mađari s nama čine. Ja sam Šandor, to je istina, al' sam bolji Srbin nego makar koji drugi.

GAVRILOVIĆ (*smeši se*): A zar takav ne može biti i Pišta?

LEPRŠIĆ: Pišta je ime varvarsko, koje su Mađari preneli iz Azije, a Šandor se može pretvoriti u Skender.

GAVRILOVIĆ: Skender je turski.

LEPRŠIĆ: Ništa zato, i fes je turski, al' je opet naša narodna nošnja.

Pozorje peto

ZELENIĆKA, PREĐAŠNJI

ŠERBULIĆ: A, evo gospođe Zeleničke, i ona će znati što kazati.

ZELENIĆKA: Jeste li čuli, gospodo, da je Dištrikt sav u plamenu?

GAVRILOVIĆ: Šta, izgoreo?

ZELENIĆKA (*smeši se*): Jošte nije, nego samo bukti; no njegov dim osećaju Mađari čak u Budapešti.

LEPRŠIĆ: Pravo, gospoja ujna! Ovaj izražaj zaslužuje da dođe u novine.

GAVRILOVIĆ: Šta znači to, gospodine Lepršiću?

LEPRŠIĆ: Zar ne čujete da su se u Dištriktu pobunili?

ZELENIĆKA: I potukli sve koji su protiv narodnosti.

GAVRILOVIĆ: To je zlo.

ZELENIĆKA: Sad je vreme da se feniks iz pepela slave srpske podigne. Srpstvo ne može biti večito senka tuđe svetlosti, nego treba samo da postane sunce, i još i drugima pozajmi svetlosti.

ŠERBULIĆ: Badava, tek frau fon Zelenić, pa frau fon Zelenić!

ZELENIĆKA: Frau fon? Ne vidite li da je ova reč tuđa? Srbin ima dosta cveća u svome vrtu, zašto da od drugih ukrase traži? Ali, naravno, gospoda s mađarskim kokardama ...

LEPRŠIĆ: Mi smo već zaključili da načinimo srpske kokarde, samo dok se izvestimo koja je srpska boja.

ZELENIĆKA: Dakle još i to ne znate? Lepi Srbliji! Al' tako mora biti kad ljudi ne čitaju narodne knjige.

ŠERBULIĆ: Zar vi znate?

ZELENIĆKA: Ja bih se stidila kad ne bih znala u čemu se sastoji čuvstvo narodnosti. Plava je boja otlična čerta narodnosti srpske, kojoj se crvena i bela kao dve mile sestrice pridružuju.

ŠERBULIĆ: Plava, crvena i bela. Živila rodoljubica srpska!

SVI: Živila!

ZELENIĆKA: I svi mađaroni sa mađarskim kokardama!

ŠERBULIĆ: Proklet Srbin koji se njima želi dičiti! (*Skida svoju kokardu i baca je na zemlju.*)

SMRDIĆ: I ja umem osećati šta je Srpstvo (*to isto učini*).

ŽUTILOV (*isto tako*) : S ovim se odričem svake mađarštine!

ŠERBULIĆ: Jeste li zadovoljni, gospoja Zelenićka?

LEPRŠIĆ: Ne, nego da se za spomen spale.

ZELENIĆKA: Moj nećak još najbolje oseća žar rodoljubija. Narodnost, gospodo moja, jest najveće blago na svetu; narod bez narodnosti nije ništa drugo nego telo bez duše, srce bez svetlosti, sveća bez plamena.

ŠERBULIĆ: Izrjadno!

ZELENIĆKA: Moje je ime Zelenićka, no budući da je zelena boja mađarska, zato ga trpiti ne mogu. Zaključila sam, dakle, obratiti ga u plavetno.

ŠERBULIĆ: To je lepo. Tako je lepo. Tako se možete zvati Plavetnićka.

ZELENIĆKA: Ili Plavićka, od plave boje.

ŽUTILOV: Helješén. I moje će ime biti Žutilović.

GAVRILOVIĆ: A ne Žutilaji?

ŽUTILOV: To je bilo, pa prošlo.

ZELENIĆKA: Tako, gospodine Žutilović tako. Nama se jasna zora otvara. Još je nužno poderati sve one 'aljne koje su stranonarodne boje.

ŠERBULIĆ: Evo i gospoja Nančika ima zelenu.

ZELENIĆKA: Ja se nadam od njenog rodoljubija da će je odmah pocepati.

NANČIKA: Meni ova lepo stoji.

ZELENIĆKA: Najlepše nam, slatka moja, sada stoji rodoljubije; zato je pocepatje uprkos svima neprijateljima.

NANČIKA: Kako bi' ja najlepšu moju 'aljinu pocepala?

ZELENIĆKA: Ah, slatka Nančika ... Ali nije nikakvo čudo što tako govorite kad vam je i ime tuđe.

NANČIKA: Ja znam, vaše je bilo ružno, pak ste ga lako mogli promeniti, a ja bi' se morala samo naružiti.

ZELENIĆKA (*klone na stolicu*): O, seni Dušanova, čuješ li? Što je naše, to je ružno!

LEPRŠIĆ: Gospoja ujna, nismo vam saopštili što je najvažnije. Mi smo zaključili mađarske protokole iz crkve izneti i spaliti.

ZELENIĆKA (*ustane radosno*): Ko je na tu veliku misao došao, dostojnu velikoga Dušana?

LEPRŠIĆ: Svi kojima vri srpska krvca u žilama.

ZELENIĆKA: Lepo, izrjadno, veličanstveno! Sad nam više ništa ne ostaje nego srpske kokarde.

LEPRŠIĆ: Gospoja Nančika obećala je da će nam načiniti.

ZELENIĆKA: Ne Nančika, nego Anka. To je lepo srpsko narodno ime. — Na kokardama će se čitati zlatnim slovima: rat.

GAVRILOVIĆ (*uplašeno*): Šta, rat?

ZELENIĆKA: Samo rat, gospodo moja.

LEPRŠIĆ: To je i moja poslovica.

GAVRILOVIĆ: Ali će se krv prolivati!

ZELENIĆKA: Ha, ha, ha! Gdi ste vi vidili rat bez krvi?

GAVRILOVIĆ: Naš je narod mali.

ZELENIĆKA: Dosta je velik da Madžare pobedimo.

LEPRŠIĆ: I da ih oteramo u Tunguziju.

GAVRILOVIĆ: Samo da ne počnu oni nas terati!

ZELENIĆKA: Ha, ha, ha! Ove godine rodio je dobro duvan.

LEPRŠIĆ (*peva*):
'Ajd', braćo, u ime boga,
Tri smo na jednoga.

ZELENIĆKA: Vidite, gospodine Gavriloviću.

GAVRILOVIĆ: Lako je pevati; a da dođe do boja, čini mi se, ne bi bilo od nas nijednoga.

LEPRŠIĆ: Šta? Ja ću prvi ići u stan.

ŠERBULIĆ: Svi, svi!

ZELENIĆKA: Živeli rodoljupci! ...

ZAVESA

DEJSTVO DRUGO

Pozorje prvo

MILČIKA sama

MILČIKA: Moj se otac dao u rodoljupce, nadajući se da će dobiti službu. To je dobro, nego je moja partija propala. Čudo mi je s kim se pomešao ... s kojekakvim bankrotima i trgovcima, a najpre su mi samo nemeši pravili kur. Ah, pa sadne smem govoriti mađarski ... to je žalosno! Al' kad on misli da je dobro, moram da ćutim.

Pozorje drugo

ŠERBULIĆ I SMRDIĆ stupe sa srpskim kokardama, MILČIKA

ŠERBULIĆ: Je l' kod kuće Žutilov?

MILČIKA: Nije. Zašto tako hitno?

ŠERBULIĆ: Imamo važna posla.

MILČIKA: Vi ste se pri cepanju protokola baš pokazali.

ŠERBULIĆ: Da, protokola, protokola. 'Oće li skoro doći?

MILČIKA: Ja mislim da 'oće. Izvol'te sestiti.

ŠERBULIĆ: To je đavolski posao.

MILČIKA: Nijedan se tako nije pokazao kao vi.

ŠERBULIĆ.: Manite bestraga, može mi presesti.

MILČIKA: Kako?

ŠERBULIĆ: Čujemo da će biti inkvizicije; pa, bogami, može se đavo izleći.

MILČIKA: Vi ste radili za narodnost.

ŠERBULIĆ: Mari ko za narodnost. Kad mene obese, načast vam narodnost! Hm, hm! To je đavolski posao.

SMRDIĆ: Ja kanda sam znao, te sam bio umeren.

ŠERBULIĆ: Šta, umeren? Niste li mi jedno parče iz ruke istrgli? O, ako dođe do čega, sve ću redom iskazati.

SMRDIĆ: Ja se mogu zakleti da nisam ni ruku metnuo.

ŠERBULIĆ: I ja bih se zakleo kad bi mi ko hteo verovati. Ali od toga nema ništa, nego svi na sredu.

MILČIKA: Zar biste vi odali vaše društvo?

ŠERBULIĆ: Nego? Da mene samog obese? Lepo mi i vi govorite.

MILČIKA: Za narodnost treba da se jedan žrtvuje.

ŠERBULIĆ: Pa baš ja da se žrtvujem? Fala vam!

MILČIKA: A kako ste pređe govorili?

ŠERBULIĆ: Ostavite se, molim vas, vi ne znate šta je to.

Pozorje treće

LEPRŠIĆ s velikom kokardom srpskom, PREĐAŠNJI

LEPRŠIĆ (*peva*): Na noge, Srbliji braćo,
Sloboda zove!

ŠERBULIĆ: Žalosna nam sloboda!

LEPRŠIĆ: Šta, i vi ste Srbin? Nije li vam sramota!

ŠERBULIĆ: 'Oće da bude inkvizicije za protokole.

LEPRŠIĆ: Ha, ha, ha! Šta vam pada na pamet!

SMRDIĆ: Cela istina.

LEPRŠIĆ: Inkvizicija za madžarke protokole u Vojvodini srpskoj? ... Znate li vi da je Vojvodina potvrđena?

ŠERBULIĆ: Kako?

LEPRŠIĆ: U Karlovcima bila je skupština. Izabrali su patrijarha i vojvodu ... Što ne vičete "živili"?

ŠERBULIĆ: Ako nas, međutim, ovde okupe Madžari za protokole?

LEPRŠIĆ: Ha, ha, ha! Trideset hiljada Srbijanaca dolaze nam u pomoć, i sedam miliona dukata.

ŠERBULIĆ: Sedam miliona dukata?!

LEPRŠIĆ: E, kako sad stojimo? Vidite da je tu politika rusijska. Slavjansko carstvo, i ništa drugo!

ŠERBULIĆ: Ako se Rusija umeša, onda je dobro.

LEPRŠIĆ: Vi još sumnjate? Kažite da li bi smela Srbija pomoć šiljati da Rusija nije zapovedila?

ŠERBULIĆ: Sad sam malo utešen.

LEPRŠIĆ: Ja vam kažem, slavjansko carstvo.

ŠERBULIĆ: I treba da bude. Samo da ne iziđe otkud inkvizicija.

LEPRŠIĆ: Šta vi tu snevate o inkviziciji? Vojvodu imamo, Vojvodina je potvrđena, sad još barjak na crkvu, pa gotov posao!

ŠERBULIĆ: Ko 'oće, neka ga diže; ja znam da se neću više u takve stvari mešati.

LEPRŠIĆ: Šta, šta?

ŠERBULIĆ: Preseli su mi i protokoli.

LEPRŠIĆ: To je izdajstvo protiv narodnosti!

ŠERBULIĆ: Neka je makar šta, tek ja jedan neću.

LEPRŠIĆ: O, Miloš Obiliću, čuješ li ga? Srbine, Srbine, ne vređaj pepeo tvojih praotaca!

ŠERBULIĆ: Ali imate li svesti? Da dižem barjak, pa posle da me obese!

LEPRŠIĆ: Ništa zato; za narodnost nikakva žertva nije skupa.

ŠERBULIĆ: Hvala vam lepo ...

SMRDIĆ: Bogme i ja se ne bi' odvažio.

LEPRŠIĆ: Odrođeni sinovi praotaca svoji', ja ću ga podići!

SMRDIĆ: Vi i možete, zašto ste učili prava, pa se umete i odbraniti.

LEPRŠIĆ: Ja hoću Dušanovo carstvo, a po ovakvim rodoljupcima propalo bi srpstvo.

ŠERBULIĆ: Ja sam zaista pravi Srbin, i vidićete kako ću raditi, samo dokle dođu Servijanci.

SMRDIĆ: Dok se malo dodamo, gospodine Lepršiću, dokle se malo naviknemo. Vidite, i Servijanci ne bi bili junaci da nemaju često bune.

LEPRŠIĆ: I to je istina.

Pozorje četvrto

ŽUTILOV s madžarskom kokardom, PREĐAŠNJI

LEPRŠIĆ: A šta je to? Ha, ha, ha!

ŠERBULIĆ: Zar je to rodoljubije?

LEPRŠIĆ: Gospodin Žutilović! Srbin! Ha, ha, ha!

ŽUTILOV: Šta je, gospodo moja?

LEPRŠIĆ: Ne stidite se metnuti mađarsku kokardu?

ŽUTILOV: Metnućete je i vi.

SMRDIĆ: Da bog sačuva!

LEPRŠIĆ.: Pre bih dao ruku odseći.

ŽUTILOV: Zna li vi da vojska sutra dolazi?

LEPRŠIĆ: No, to je dobro: bar će biti šććara za Servijance.

ŽUTILOV: Ostavite Servijance, bogzna kad ćedu doći, a ovi su sutra kod nas. Drugo: 'oće da se ispituje i za protokole; zato da se manemo narodnosti.

LEPRŠIĆ: Šta, tako podlo? Nipošto, nego barjak srpski da se diže!

ŽUTILOV: Vi, ako ćete dizati, možete na vašu riziku. No ja bih rekao da se pretrpimo, dok nam ne dođe pomoć.

ŠERBULIĆ: I ja sam tako kazao.

LEPRŠIĆ: Dakle, niko neće sa mnom?

SMRDIĆ: A šta je vajde danas da metnemo, sutra će ga skinuti.

ŠERBULIĆ: Barjak nek se vije zasada u Granici, gde su svi soldati.

SMRDIĆ: A nas mogu potući batinama.

LEPRŠIĆ: Da se uverite kako ljubim slogu, evo pristajem na sve, i za ljubav vašu skidam i kokardu.

ŠERBULIĆ: To je vrlo pametno, jer bi se Mađžari našli jako uvređeni.

SMRDIĆ: I ja tako velim.

(Poskidaju kokarde.)

ŠERBULIĆ: Ne bi li bilo dobro da metnemo mađžarske kokarde, kao gospodin Žutilov? Ta mi smo i tako Srbliji; a Mađžari, kad vide svoje kokarde, može biti da neće ni istraživati za protokole.

LEPRŠIĆ: To ide malo dalje, ali rodoljubije sve dopušta. Zato ćemo ovako učiniti: ispod 'aljine da se postave kokarde srpske, jer naša srca srpski dišu, a spolja metnućemo mrske kokarde mađžarske, za znak kako su nas gnjavili!

ŠERBULIĆ: Živio gospodin Lepršić! Zaista pametan dečko!

LEPRŠIĆ (*pridevajući kokardu*):Čekajte dok bude Dušanovo carstvo, pa ćete viditi.

Pozorje peto

GAVRILOVIĆ, PREĐAŠNJI

SMRDIĆ: Evo i gospodina Gavrilovića.

GAVRILOVIĆ: Dobar dan želim.

ŠERBULIĆ: Jeste li i vi čuli da dolazi

GAVRILOVIĆ: Jesam.

SMRDIĆ: Pa gdi vam je kokarda mađarska?

ŠERBULIĆ: E, on nije pridenuo ni srpsku.

GAVRILOVIĆ: Ja to držim za budalaštinu.

LEPRŠIĆ: Budalaštinu? Vama je narodnost budalaština?

GAVRILOVIĆ: Narodnost nije budalaština; ali da čovek nije rođen ako ne metne kokardu, to je budalaština.

ŠERBULIĆ: Pa zašto Mađari nose?

GAVRILOVIĆ: Mi valjda nećemo od Mađara pamet tražiti.

LEPRŠIĆ: Dakle, narodna boja vama nije ni šta?

GAVRILOVIĆ: Opet vi! Boja je za narod odlični znak, kao i za čoveka 'aljna. Ali ja, bogme, zbog 'aljne neću se tući ni poginuti.

LEPRŠIĆ: Zašto nemate čuvstva za narodnost.

GAVRILOVIĆ: Može biti. Ja držim sreću narodnu u jeziku i zakonu, u veličini i napretku, a ne u kokardama i bojama. Ove, kako su danas izabrali. tako se mogu sutra promeniti, pak niko neće osetiti nikakvu štetu.

ŠERBULIĆ: Da se manemo toga; nego, kažite mi, šta ćemo raditi kad dođu soldati?

GAVRILOVIĆ: Daćemo im kvartir i 'ranićemo ih. Šta znamo.

ŠERBULIĆ: Ako se ispita za protokole?

GAVRILOVIĆ: Ja mislim da neće. A i šta znadu činiti? Narod se ogorčio, pa pocepao. To je plod slobode. Da ih nisu ni uvodili, to bi bolje bilo. Ali ko će protiv ludosti!

ŠERBULIĆ: Evo Nađ Pala; dobro bi bilo da ga na svoju ruku privedemo.

ŽUTILOV: To je konzervativac.

ŠERBULIĆ: Tim bolje.

Pozorje šesto

NAD PAL, PREĐAŠNJI

ŽUTILOV: Jo napot, Pali pajtaš!

NAD: Sluga, gospodo. Kako ste?

ŠERBULIĆ: Evo se razgovaramo kako luduju naši Srblji.

NAD: Zaista luduju. (*Izvadi novine.*) Gledajte, molim vas, ko tako piše: "Mi ćemo Madžare u Tunguziju, mi ćemo ih istrebiti. Srblji su veseli, kupuju duvan na listove." Šta, opet da seku duvan na glavi? Sram i stid da bude vašim učenima, tako narode ogorčavati! Zar Madžari ne umu posle vraćati, kao što je i bilo svirjepstva pređe sto pedeset godina. Ištite vaša prava, pišite, dokazujte, a nemojte da se grdimo i ružimo. Zar posle nećemo opet živiti zajedno?

GAVRILOVIĆ: Ja sam uvek govorio da se tako ne piše. Zaboga, sve se može na lep način kazati.

ŠERBULIĆ: Preterani, gospodine; mladi, pa preterani!

NAD: Ali time škodu čine. "Srblji su junaci!" Ko o tom sumnja? Ali valjda neće i Madžari leći da im seku duvan na glavi!

SMRDIĆ: Ja ne znam: mi se hvalimo kako smo tukli Turke i druge narode, pa sve mi propadali.

NAD: I mora tako biti kad nemate razbora i kad svaki o svojoj glavi radi.

ŠERBULIĆ: Jest, srpski je narod lud narod.

ŽUTILOV: Ja ne znam šta su ti graničari naumili. Nama je svima otečestvo Madžarska, zato se i zove Madžarorsag.

ŠERBULIĆ: Tako je; kad ljudi mladi i ludi upravljaju narodom, onda mora naopako ići.

NAD: Znete li šta karakteristiku Srbalja najbolje pokazuje? Vaše svadbe. Pre venčanja i o venčanju "ihuhu; ihuhu!", a posle "jao i lele!"

SMRDIĆ: Tako je. Srpski je narod nepromotren.

ŽUTILOV: Srpski je narod lud.

ŠERBULIĆ: Bre, srpski je narod pokvaren. Uzmite vi fibirove i solgabirove koje smo imali; Srblji su uvek bili najgori.

NAĐ: Koliko ja srpski narod poznajem, on je dobar, osobito prost; sluša svoje starije i daje se navesti i na zlo i na dobro; ali vaši učeni ljudi, vaše nadriknjige, trgovčiči i gdikoji majstorčiči, to su takvi ljudi kakve ja 'nisam video. Ništa ne zna, a 'oće sve da zna, razmeće se, viče i rad je da se svi okreću po njegovoj glavi. — Kad ste vi još videli da Srblji poklone poverenje jednom čoveku koji je inače, razuman i pošten, nego kako se ko podigne, svi gledaju da ga obore.

LEPRŠIĆ: Tu imate pravo. Ja kad sam prve stihove izdao, pet je kritika najedanput izišlo. Sad, je li vredno da čovek što napiše?

NAĐ: Svuda se pišu i čitaju knjige da se narod pouči; kod vas, mislim, da je to parada. U vašoj istoriji drugo nema nego koliko je ko ljudi poseko; i potukao i gdi je narod pogrešio, čega treba da se kloni, o tom se slabo brinete.

SMRDIĆ: Zato i napredujemo tako.

ŠERBULIĆ: Ludi su oni u Karlovcima, pa mir.

SMRDIĆ: Što im drago onima u granici, mi u provincijalu bili smo pod Madžarima i ostajemo pod Madžarima.

ŠERBULIĆ: Mi ćemo za otečestvo naše i samu krv proliti

NAĐ: Dosta zlo kad smo do toga došli da krv prolivamo.

SMRDIĆ: A šta znamo. Je li istina da nam dolazi madžarska vojska?

NAĐ: Tako se govori.

SMRDIĆ: No, treba da ih lepo dočekamo.

ŽUTILOV: Ja ću im pokloniti jednu kravu

ŠERBULIĆ: Ja tri akova vina.

SMRDIĆ: Ja dva.

NAĐ: To je lepo

ŠERBULIĆ: A šta vi dajete, gospodine Lepršiću?

LEPRŠIĆ: Ja ću im sastaviti odu kad održe pobedu.

ŠERBULIĆ: A vi, gospodine Gavriloviću?

GAVRILOVIĆ: Vidiću.

SMRDIĆ: Vi, najbogatiji od nas sviju, pa ništa.

ŠERBULIĆ: Pokazuje se da ih radosnim srcem ne dočekujete.

ŽUTILOV: E, gospodin Gavrilović uvek je bio konzervativac.

GAVRILOVIĆ: Kad bi' umeo preokrenuti kožu, kao vi: Žutilov, Žutilaji, Žutilović, ja bi' bio svašta.

ŽUTILOV (*srdito*): Vi ste reakcioner, pa mir.

NAĐ: Ne treba vređati, gospodo, ne treba vređati. Gospodin Gavrilović je pošten čovek, a poštenje ima cenu u svakom narodu i u svakom zakonu.

ŠERBULIĆ: Šta se čuje za protokole?

NAĐ: Govorilo se da će doći neka komisija; no ja to ne bi' nikad činio. Budalaština je na svaki način bila: i uvoditi i cepati. Zato treba da se zaboravi.

SMRDIĆ: Zaista su Madžari velikodušni.

ŠERBULIĆ: Pošteni ljudi.

ŽUTILOV: Kamo sreće da su Srblji takovi.

SMRDIĆ: E, Srbin je lud od postanka.

ŠERBULIĆ: Savetuj ti njega, uči ti njega, moli ga, kumi ga, on ostade pri svom. Miloš Obilić ne mari da propadne carstvo, samo da istera inat.

NAĐ (*smeši se*): Šta ćete, kad vam je to praotečeski greh No ja sam se pozadugo ovde zadržao. Rad sam malo u kafanu da čujem ima li šta novo. Hoćete li i vi""!

ŠERBULIĆ: Sad ćemo, dok samo svršimo neke račune.

NAĐ: Dakle, ja se preporučujem.

ŽUTILOV: Ala solgaja!

NAĐ (*odlazi*).

GAVRILOVIĆ: Ali tako grditi svoj narod pred stranim čovekom!

ŠERBULIĆ: Pak, šta, mi opet više ljubimo narod nego vi

GAVRILOVIĆ: O tome će vam Nađ dati svedočanstvo

ŠERBULIĆ: Šta Nađ? — Čekajte samo dok dođu Servijanci.

SMRDIĆ: Kao bajagi, Madžari su bolji od nas!

LEPRŠIĆ: Upravo, što Srblji imaju rđavoga, to su primili od Mađžara.

ŠERBULIĆ: Zacelo.

GAVRILOVIĆ: Pa zašto ste njih onako falili, a naš narod kudili?

ŠERBULIĆ: To je drugo, još nisu prešli Servijanci.

GAVRILOVIĆ: Više je Nađ uvažavao naš narod nego vi kao Srblji.

LEPRŠIĆ: Dabogme, zašto se boji. A zašto ne spominje naše privilegije? Čekajte samo dokle ih zaokupe graničari, pa će tražiti i on Tunguziju

GAVRILOVIĆ: Meni se dopada kako on govori.

ŠERBULIĆ: Vama se uvek dopada što Mađžari kažu

GAVRILOVIĆ: No nisam im obećao ni kravu ni vina.

ŠERBULIĆ: To je ništa.

SMRDIĆ: Da nije za protokole, videli bi šta bi dobili

GAVRILOVIĆ: Niko nije ništa iskao

ŠERBULIĆ: E, pa nije iskao! Mađaroni bi se radovali kad bi ko od rodoljubaca bio obešen

GAVRILOVIĆ (*smeši se*): O, Nađ će zaista o vašem rodoljubiju pripovedati

LEPRŠIĆ: Doći će vreme kad ćemo drugojače s njima govoriti Čekajte samo dok nastane Dušanovo carstvo.

GAVRILOVIĆ: Već ako ga vi ne podignete, drugi neće.

LEPRŠIĆ: I 'oću i umem. A po mađaronima propali bi' odavno.

ŠERBULIĆ: Da žive pravi Srblji!

SMRDIĆ: Živeli!

(*Odlaze*)

ZAVESA

DEJSTVO TREĆE

Pozorje prvo

MILČIKA čita novine, NANČIKA stupa

MILČIKA: Ah, mami! Kako su se Srblji u Srbobranu držali!

NANČIKA: Stoji li već i u novinama?

MILČIKA: Te kako stoji! Kosa mora da vam se diže. Šest hiljada, nije šala; a u šancu nije više bilo od dve hiljade šajkaša. Zna li koliko je palo Madžara? Pogodite.

NANČIKA: Valjda je palo jedno tri hiljade.

MILČIKA: Oho! Petnaest. Mesaroš skočio je od jeda i žalosti u vodu da se udavi, i jedva su ga spasli.

NANČIKA: Vidiš, pa srdiš se što ti otac drži sa Srblijima.

MILČIKA: Meni je bilo zbog partije

NANČIKA: Ako Srblji dobiju, prvi će u varoši biti Žutilov; a kod Madžara znaš da je morao ostaviti službu.

MILČIKA: Kad su ovih dana madžarski oficiri davali bal.

NANČIKA: Mi smo zato išle da ne podozrevaju.

MILČIKA: Jedan mi je tako lepo pravio kur.

NANČIKA: Pst! Mi smo rodoljubice.

MILČIKA: Zar vama nije po volji kad vašoj kćeri kur prave?

NANČIKA: Mi moramo na Madžare da mrzimo

MILČIKA: Pa zašto ste vi s onim obrlajtnantom toliko razgovarali se?

NANČIKA: On se čudio kako znam lepo madžarski.

MILČIKA: To je i meni moj reko.

NANČIKA: Ja ti kažem, moraš se nji' čuvati.

MILČIKA: Ali da nismo u neprijateljstvu, je l' te da su vrlo učtivi?

NANČIKA: To je istina.

MILČIKA: Naši mladići nikad ne umeju tako kur da prave.

NANČIKA: Oni su malo drvenasti

MILČIKA: Gledala sam kako vam je čisto milo bilo gdi s vama onako učtivo govori.

NANČIKA: Zar ti nisi imala druga posla nego u mene da gledaš?

MILČIKA: Nisam vas skoro tako raspoloženu vidila.

NANČIKA: Morala sam, zašto ti je otac poznat kao veliki rodoljubac.

MILČIKA: Da vas je Zelenička čula govoriti!

NANČIKA: I ona mi 'oće da je neka rodoljubica, kao da ljudi ne znaju njene tragove.

MILČIKA: Ali je baš fad.

NANČIKA: Kao i to mi nešto vredi što čita srpske knjige.

MILČIKA: Mene je strašno jedilo kad je navalila bila da promenite ime.

NANČIKA: Dabogme, kad je njeno ružno

MILČIKA (*gledi na pendžer*): Jao, mami! Eno je sokakom, sigurno će k nama

NANČIKA: Neka ide k vragu!

Pozorje drugo

EDEN, PREĐAŠNJI

EDEN: Edeš anjam ...

NANČIKA (*na njega*): Eređ pokolba!

EDEN (*pobegne*)

NANČIKA: Treba da ga čuvaš od Zeleničke, jer će upaliti varoš što dete ne zna srpski.

MILČIKA: Tako nam zameraju što držimo Erži u službi.

NANČIKA: I nju moramo otpustiti.

MILČIKA: Dobra devojka.

NANČIKA: Što mu drago. (*Kucanje na vrata*) Herajn!

Pozorje treće

ZELENIČKA, PREĐAŠNJI

ZELENIČKA: "Slobodno", slatke moje, ili "izvol'te, zapovedajte", to je lepše nego "herajn".

NANČIKA: Vi imate pravo, ali smo se tako navikli.

ZELENIĆKA: Ah, dim tuđeg elementa davio nas je mnogo godina! No danica je i našoj narodnosti svoje bagrjanošarno lice pomolila, samo ne treba ni mi da spavamo I koliko god muški za srpstvo rade, toliko triput više našem polu ova dužnost na srcu ležati mora.

NANČIKA: Mi se ne možemo tući.

ZELENIĆKA: Tući? To niko od nas ne zahteva; premda žar rodoljubija može potpaliti i nježne persi krasnoga pola. Primera ima dosta u istoriji Vama valjda nije poznato opredelenije amazonkinja.

MILČIKA: Šnajder List najbolje pravi takve 'aljine.

ZELENIĆKA: Krojač List . . da, no istorija amazonkinja pokrivena je tavninom drevnosti One su nosile oružje i išle u boj, kao svaki vojnik.

NANČIKA: To sad nije u modi.

ZELENIĆKA: Sad je najveća moda, draga moja, rodoljubije. I koja se srpska kći sme toga odricati? Ja bi' sama uzela na sebe nekoliko bataljona ženske vojske organizirati, da se nije druga ideja u meni porodila. Mi moramo, draga moja, da osnujemo "Odbor rodoljupkinja" kojega će cel biti. rasprostirati narodnost. Ja sam već tri dana na štatutima radila, i biću ovi' dana gotova.

NANČIKA: To je lepo. No mislim da će biti opasno dok su ovde Madžari.

ZELENIĆKA: Šta, mi da se bojimo? Bez žrtve ne može biti. I mi treba da pokažemo svetu kako Srpkinja poginuti ume za svoju narodnost ... Međutim, mi umemo i predostrožne biti, da niko ne primeti kud se naša namera kloni, a za bolji uspeh pozvaćemo u naše društvo pogdikog od oficira, koji su mlađi, jer ovi manje prave primječanija o politici, i tako možemo naše blagodetelno zavedenije umotati nevinošću soarea.

NANČIKA: Ako je tako, onda je vaš plan vrlo mudar.

MILČIKA: Mami, i ja ću da stupim u to društvo.

ZELENIĆKA: Svaka koja ima čuvstva narodnosti mora, i stupiće rado u našu sredinu. A još dokle vidite plan!

NANČIKA: On mora dobar biti kako je od vas.

ZELENIĆKA: O, ja sam vam sada u velikoj zabuni, jer sam, osim toga, obratila vnanimanije da postignem kako se prave barikade Jedva sam malo neko ponjatije dobila.

MILČIKA: Ja to ništa ne razumem.

ZELENIĆKA: Verujem, draga moja, tu treba razmišljenija.

MILČIKA: Ja sam čitala kako su kod Sentomaša davali krajcfajer, ali ne znam šta je to.

ZELENIĆKA: Bitka sentomaška biće najlepši predmet našim stihotvorcima. I sama sam

počela jedan spev, tako me je voshitilo. Koji hoće da predstavi sebi užasnost ove bitke, mora u umu voobraziti ceo predel (*Izvadi kredu i počne po astalu šarati*) Vidite, ovde leži Sentomaš, ovde Turija.

MILČIKA (*materi lagano*): Mami, az ištenirt, politirat astal!

ZELENIČKA: Ovako stoje šancevi prvi, drugi, treći.

Pozorje četvrto

GAVRILOVIĆ, PREĐAŠNJI

GAVRILOVIĆ: Sluga sam ponizan.

NANČIKA: Službenica.

ZELENIČKA: Prvi je dubok po fata, drugi čitav fat, i fat i po širok.

GAVRILOVIĆ: Molim, je l' kod kuće gospodin Žutilov?

ZELENIČKA: Gledajte, kako ovi šancevi idu sik-sak. Ovde su namešteni topovi, ovde, i ovde. S ove je strane rit i blato.

GAVRILOVIĆ: Je l' te, molim, je li gospodin Žutilov kod kuće?

NANČIKA: Nije.

ZELENIČKA (*Gavriloviću*): I vi bi' mogli malo paziti, a ne prekidati bitku u najvećoj vatri.

GAVRILOVIĆ: Oprostite, meni gospodin Žutilov nužno treba.

ZELENIČKA: Bitka sentomaška tako je velika stvar za nas da svaki mora sve poslove svode na stranu ostaviti. Dakle, dalje. Sad su Madžari stajali ovde, ovde su se prostirali konjanici, a odavde su jurišali. Vidite, odavde topovi biju ovamo, a odavde onamo, i tako dalje. Sad možete misliti kako su Madžari stradali. U ovom šancu imali su Srblji sakrivene topove i iz njih su karteči sipali kao kiša.

GAVRILOVIĆ: Bogami, vi baš lepo tolkujete, ne tamo, ovamo!

ZELENIČKA: Sad se može lako znati da će Srblji pobediti svoje neprijatelje.

GAVRILOVIĆ: Badava, ljudi mnogo stradaju! Koliko je sela propalo, koliko nji' ostalo bez dobra, bez pokrivača! Srce mi u utrobi plače.

ZELENIČKA: Ha, ha, ha! Srblji bi hteli nešto, a neće da reskiraju. Nek propada ne samo koliko je dosad pogoreno i opustošeno nego i dvaput još toliko! Vi žalite srpska sela, a kako je u Italiji propala najlepša varoš, Mantua.

GAVRILOVIĆ: Ja žalim što je naše, i što ljudi stradaju.

ZELENIĆKA: Sve nek propadne, pak će opet za neko vreme procvetati kao feniks . . . Zar mislite da se tako lako kupuje sloboda? O, moj Gavriloviću, kuće padaju i dižu se, a narodnost živi.

GAVRILOVIĆ: Da ste vidili kako je jedna mati za sinom plakala, a opet jedna žena za mužem.

ZELENIĆKA: Ha, ha, ha! A plaču li kad im inače ko pogine ili umre? Vidite: žena... ona će dobiti drugog muža, ili će se dičiti što je udovica za narodnost poginuvšeg junaka; mati... ona bi, kao Srпкиnja, morala plakati kad bi joj sin na postelji umro.

GAVRILOVIĆ: Tako govoriti kao vi, to je retkost kod ženskih.

ZELENIĆKA: Zašto svaka ne oseća što je nacionalni ponos.

Pozorje peto

LEPRŠIĆ, PREĐAŠNJI

LEPRŠIĆ (*peva*): Ura, eto ploda, došo nam je vojvoda!

ZELENIĆKA: Nećače, nećače, zar sam dočekala, da me zmija iz ruže narodnosti ujede, da mi sunce potavni onda kad sam mislila da najlepše svetli?

LEPRŠIĆ: Šta je vama, gospoja ujna?

ZELENIĆKA: Šta je? Ta mrska kokarda sme li dičiti prsa Srbina prvog?

LEPRŠIĆ: Ovo je zbog narodnosti, gospoja ujna.

ZELENIĆKA: Uh, uh! Narodnost i mađarska kokarda! Mene će poraziti kaplja, to jest šlog. Ja moram pasti u nesvest!

LEPRŠIĆ (*odgrne haljinu i pokaže srpsku kokardu*): Gospoja ujna, gledajte šta je ovo.

ZELENIĆKA: Kokarda srpska! Kako se može Srbini i Mađar složiti? To je nečuveno.

LEPRŠIĆ: Ja vam kažem da se sve čini iz ljubavi k narodnosti.

ZELENIĆKA: Ali kako kad se primečava mađarština?

LEPRŠIĆ: Samo, molim, razmislite u kakvom otkošeniju. Do srca nam leži kokarda narodna, jer naša srca dišu duhom narodnosti; a spolja vidi se kokarda mađarska, da se zna da još nije zatrt neprijatelj i da treba tući se. Virginiju nisu hoteli saraniti, da se mrzost naroda protiv tirana ne ugasi, a to je cel mađarski kokarda.

ZELENIĆKA: Priznajem da sam i ja jedanput pogrešila. Ali onaj *je* tek pravi filosof koji priznaje svoju pogrešku. Svi da pridenemo mađarske kokarde.

GAVRILOVIĆ: Eto ti sad opet.

ZELENIĆKA: Koji ne metne mađarsku kokardu, taj je mađaron, taj je izdajica.
(*Gavriloviću*) Ja znam, vi nećete.

GAVRILOVIĆ: Pre ste vikali da je mađaron koji metne, a sad, opet, koji ne metne.
Najposle će postati onaj mađaron koji ne ushte pomadžariti se.

LEPRŠIĆ: Već vaša su nam čuvstva dobro poznata, boljega dokazatelstva ne potrebujemo.

GAVRILOVIĆ: Koliko sam ja za Srpstvo činio i koliko je drugi, to svet najbolje zna, a vi sudite kako 'oćete.

ZELENIĆKA: Ali, molim vas, ispitajte se sami; vi se neprestano teškate što ljudi ginu i što nam se sela pale. Nije li to očevdno protiv narodnosti?

GAVRILOVIĆ: Kako bi to bilo protiv narodnosti?

ZELENIĆKA: To, drugim rečima, znači: što Srbliji ginu i što im se sela utamanjuju, to ne valja, dakle: ne valja ni što se s Mađžarima biju i što svoju narodnost traže.

GAVRILOVIĆ (*sleže ramenima*).

ZELENIĆKA: Vidite! Dakle, odbacite od sebe sve protivnarodne misli i metnite mađžarsku kokardu, da se svet o vašem rodoljubiju uveri.

GAVRILOVIĆ: Ja kokardu ne mećem ni srpsku, a kamol' mađžarsku.

ZELENIĆKA: Dobro se promislite.

GAVRILOVIĆ: Ja sam se promislio. Aratos vam i takve narodnosti i takve slobode! (*Srdito otide.*)

ZELENIĆKA: Jeste li ga čuli?

NANČIKA: Pravi mađaron.

LEPRŠIĆ: Sad je već jasno.

ZELENIĆKA: Gori od samog Mađžara.

LEPRŠIĆ: Kad i mađžarsku kokardu odbacuje

ZELENIĆKA (*Nančiki*): Ne, društvo, ništa nego društvo; to je od neophodime potrebe.

LEPRŠIĆ: Kakvo društvo?

ZELENIĆKA: Već sad ne pitajte. Za nekoliko dana tako će vam i ovaj Gavrilović i drugi mađaroni postati rodoljupci, te će i turske kokarde poređati. Jeste li čitali novine, nećaće?

LEPRŠIĆ: E, novine su nam zabranili.

ZELENIĆKA: Nek se miri sad s njima ko može. Pređe je baš stajalo kako su varvari, i sad su delom to osvedočili. Ko još zabranjuje narodu pisati i čitati.

LEPRŠIĆ: Osvanuće i njima crni petak, jer je prispeo vojvoda.

ZELENIĆKA: Šupljikac došo? Pa nema ni iluminacije!

LEPRŠIĆ: Čini mi se, slabo smo i s njim pogodili. Hteli su ga sjajno dočekati, kao što se pristoji, ali on dođe inkognito, i još ih je karao što troše novce na takve stvari, za koje, kaže, moglo bi se baruta kupiti.

ZELENIĆKA: Šta, šta? To nije vojvoda!

LEPRŠIĆ: Ko je kupovao barut dosad, kupovaće i odsad. A vidimo da iz Rusije sve ide; zato nije trebalo ljudima volju kvariti.

ZELENIĆKA: Šupalj je taj Šupljikac.

LEPRŠIĆ: Da čujete šta je još radio: neki rodoljupci ispregnu mu konje i nameste se da ga vuku u varoš. Pa znate l' šta je reko? Da on nije došo da bude vojvoda konjma nego ljudma.

ZELENIĆKA: Šta? Najveći rodoljupci — konji?

LEPRŠIĆ: Eto tako nam stvari stoje. Volio je sići s kola i ući peške u varoš nego da ga sjajno vuku.

ZELENIĆKA: Je li to sve istina, zaboga?

LEPRŠIĆ: Prava, cela istina.

ZELENIĆKA: Ta to je mađaron!

LEPRŠIĆ: I ja sam kazao. Da vidite kako je psovao što su spalili Debeljaču.

ZELENIĆKA: Debeljaču, mađarsko selo! O, bože, kad ćeš nas mađarona oprostiti!

Pozorje šesto

ŽUTILOV, PREĐAŠNJI

ŽUTILOV: Novine, preko novina!

ZELENIĆKA: Bolje da ih i nemamo.

ŽUTILOV: Mislim da se mi držimo Mađara.

ZELENIĆKA: Šta, kako?

LEPRŠIĆ: Kad može srpski vojvoda, zašto ne bi' i mi?

ZELENIĆKA: Gotovo imate pravo.

ŽUTILOV: Bilo je bitke.

ZELENIĆKA (*živo*): Je li? Gdi?

ŽUTILOV: Na mlogo mesta; no nije najbolje ispalo.

ZELENIĆKA: A zar može bolje biti kod tolikih mađarona?

ŽUTILOV: Kod Alibunara su se žestoko tukli. Madžara je palo nebrojeno, ali su naši morali reterirati.

ZELENIĆKA: Ništa, samo ako je mnogo Madžara palo.

ŽUTILOV: Palo ih je, te se broja ne zna. Zato od jeda i žalosti svo selo spale.

LEPRŠIĆ: Varvari!

ZELENIĆKA: Ništa zato; platiće se sve to iz dobara buntovnika.

LEPRŠIĆ: Bogami, pravo kažete. Da gledimo da i druga sela popale, bar će posle lepše biti.

ŽUTILOV: Pre toga bila je bitka na Tomaševcima, gdi ih je vrli Knićanin strašno potukao. No bitka alibunarska poremetila je srpsku hrabrost. Madžari ponovo pođu na Tomaševac i dođu u Jarkovac na konak. Srblji to dočuju i napadnu noću na nji'. Šta je Madžara tu izginulo, kažu da je za prepovest. Sve su im topove bili oteli. No kako se to dogodi, dogodi, tek naši reteriraju i ostave im sve topove.

ZELENIĆKA: Izdajstvo!

ŽUTILOV: Kažu, no ko će to znati? Sad se Madžari vrata u selo, i ne samo što ga popale nego i sve što su našli, malo i veliko, potuku.

LEPRŠIĆ: O, varvarskog naroda!

ZELENIĆKA: Dobro je to: sad će se tek Servijanci ogorčiti, pa će biti trista jada od nji'!

ŽUTILOV: Ja bih reko da se složimo s Madžarima. Od Srbalja, vidim, neće biti ništa.

ZELENIĆKA: Šta, gospodine Žutilove, vi koji ste bili ogledalo rodoljubaca!

ŽUTILOV: A šta pomaže kad smo slabi?

LEPRŠIĆ: Mi slabi? Tri smo na jednoga.

ŽUTILOV: Tri je nji' na nas jednoga.

LEPRŠIĆ: A Ban i Vindišgrec?

ŽUTILOV: Dok oni dođu, ovde nas mogu sve istrebiti.

ZELENIĆKA: Nek istrebe. S otim će se više sami istrebiti.

LEPRŠIĆ: Meni je svejedno ako ne može biti srpsko, biće slavjansko carstvo.

Pozorje sedmo

SMRDIĆ, ŠERBULIĆ, PREDAŠNJI

SMRDIĆ: Znete li šta je novo?

ŽUTILOV: Da čujemo.

SMRDIĆ: Bila je bitka kod Pančeva; tu su Mađžari potučeni do noge. No to je ništa.

ZELENIĆKA: Ništa? Kad Srbin slavnu pobedu održi, to je ništa? O, nebo!

SMRDIĆ: Ima važniji' novina.

ZELENIĆKA: Ništa nema važnijega od srpske pobjede.

SMRDIĆ: Pala Pešta.

SVI: Šta, šta?

SMRDIĆ: Vidim ja gdi se nešto uzmuvali, pa zapitam mog honvida, koga inače lepo 'ranim, što je to? Ej, uram, rekne mi, nije dobro; izgubili smo i Peštu i Budim, i sad moramo da marširamo gore.

ZELENIĆKA: Ta je li to istina, zaboga!

SMRDIĆ: Tako mi soldat kaže. No umro nam je vojvoda.

ZELENIKA: Slaba šteta kad nije rodoljubac da valja. Pešta i Budim važnija je za nas vest.

LEPRŠIĆ: Jesam li ja kazao da moraju propasti.

ZELENIĆKA: O, hvala bogu, kad smo dočekali da i naša vlada bude!

LEPRŠIĆ: Odma' da se odbor uredi.

ŽUTILOV: To se razumeva. Mi potrebujemo narodne vlasti.

LEPRŠIĆ: Mađarone nipošto u službu.

ŠERBULIĆ: Šta? Mađarone treba potući kao skotove.

ŽUTILOV: Dosta smo od nji' stradali.

SMRDIĆ: Ja sam se više bojao nji' nego sami' Madžara.

ŽUTILOV: A, oni su mnogo opasniji bili.

ŠERBULIĆ: Da se svi popišu, pa da pošaljemo Servijancima.

SMRDIĆ: Kako je Pavlović jednom prilikom u kafani reko: da su Srbi ljudi.

ŽUTILOV: Mađaron da se zapiše.

ŠERBULIĆ: A Minić je jedanput javno govorio da se sami bankroti i kojekakve protuve načinili rodoljupcima.

ŽUTILOV: Treba ga zabeležiti.

ŠERBULIĆ: Oni koji su išli da mole za Kuzmana Perkića treba da se popišu, zašto da nisu mađaroni, kako bi im Madžari molbu uvažili?

ŽUTILOV: To se razumeva.

SMRDIĆ: A Milić, što me nazvao rodoljupskom huljom.

ZELENIČKA: O, i on, i Jelkić, i svi koji su se usudili protiv srpstva soglešiti!

Pozorje osmo

MILČIKA, PREĐAŠNJI

MILČIKA: Znate li šta je novo? Madžari odlaze.

ŽUTILOV: Dakle zacemento?

MILČIKA: Eno puna pijaca ljudi. Pešta je pala.

ŠERBULIĆ: Hajdete da gledamo kako će da beže.

LEPRŠIĆ: Na noge, Srbliji braćo, Sloboda zove!

ZAVESA

DEJSTVO ČETVRTO

Pozorje prvo

ŽUTILOV sam

ŽUTILOV: Opet je pametno bilo sa Srblijima držati. Pod Madžarima nisam ni za deset godina toliko dobio koliko sad za ovo kratko vreme. A još da mi Gavrilović toliko ne smeta!

Pozorje drugo

NANČIKA, PREĐAŠNJI

NANČIKA: Neki te Nemci traže.

ŽUTILOV: Šta će?

NANČIKA: Došli da mole za Petra Grinentala.

ŽUTILOV: Ne može da bude.

NANČIKA: Dali sto forinti srebra.

ŽUTILOV: Ne može da bude.

NANČIKA: Ja sam novce primila.

ŽUTILOV: Jesi li luda?

NANČIKA: Ti si mi kazao da sve primam.

ŽUTILOV: Za Grinentala sto forinti? Hiljada je malo. Nek mu se sekvestira imanje, koliko će izgubiti?

NANČIKA: Je li u takvoj meri kriv?

ŽUTILOV: On je Namac, pa mir. Nemci su bili protiv nas.

NANČIKA: Pa šta ćemo raditi?

ŽUTILOV: Novce im baci natrag. Danas nemam kad s njima govoriti.

NANČIKA: Neka dođu predveče, onda si sam (*odlazi*).

ŽUTILOV: Gledaj im ti posla! Predsedatelju odbora sto forinti!

NANČIKA (*vratila se*): Snuždili se kad sam im novce vratila.

ŽUTILOV: Jesi l' im dala na znanje?

NANČIKA: Već uredila sam. Samo kad bi se više takovi' pozatvaralo.

ŽUTILOV: Ovi su naši nesreće.

NANČIKA: Onaj Fric kažu da je bogat.

ŽUTILOV: Taj je već ureden.

NANČIKA: Šta je s Čivutima?

ŽUTILOV: Treba da se proteraju, ali nemaš s kim.

NANČIKA: Smrdić misli da je bolje ovako da ih cedite nego da im se dobra sekvistiraju, zašto bi došlo u narodnu kasu.

ŽUTILOV: Smrdić je magarac. Kakva kasa? Mi smo narod a ne drugi, i što je narodno, to je i naše.

NANČIKA: Tako je. Kakvi su oni' pet stotina forinti što si jučer doneo?

ŽUTILOV: To je od čoje što sam na licitaciji prodao.

NANČIKA: Ne znam, no čini mi se da ovi narodni komisari dobro prolaze. Kod Milošića toliko se vuče da svima već pada u oči.

ŽUTILOV: Taj mnogo pljačka.

NANČIKA: Zašto i ti ne gledaš to?

ŽUTILOV: Ja sam zadržao za se spa'iska dobra.

NANČIKA: Samo da ti odbor ne stane na put.

ŽUTILOV: Svaki od nji' ima svoje, a Gavrilovića, koji jednako reži, mi ćemo napolje.

NANČIKA: I tako je mađaron! ... Poslao ti je šnajder kontu.

ŽUTILOV: Kakvu kontu? U Vojvodini se ne plaćaju dugovi mađarski.

NANČIKA: Kaže da mu trebaju novci.

ŽUTILOV: A zna li on da je mađaron? ... Sutra se mora u odboru zaključiti da sve što je pod Mađarima rađeno nikakve sile nema. Procesi se uništavaju. U mladoj Vojvodini treba sve iznova početi.

NANČIKA: Dobro bi bilo kad bi pocepao ona pismena po kojima smo dužni za arendu.

ŽUTILOV: Sva će se arhiva pocepati. Ko može trpiti mađarske protokole u Vojvodini srpskoj?

NANČIKA: A šta ćemo s onom obligacijom kod Nađ Pala?

ŽUTILOV: Ja sam ti kazao da je mađarski jezik kasirat. Sve što je njime pisato, ništa ne važi.

Pozorje treće

SMRDIĆ, PREDAŠNJI

SMRDIĆ: A ko je pustio Humla iz zatvora?

ŽUTILOV: Ja sam.

SMRDIĆ: Kako ste to mogli učiniti bez znanja celoga odbora. Nije se stvar, kako valja, ni ispitala; ... sve kao preko bundeva.

ŽUTILOV: Ja sam našao da je nevin.

SMRDIĆ: Kako bi on bio nevin kad je celoj varoši poznato šta je radio? Kod nas se baš naopako radi.

ŽUTILOV: Ja sam predsedatelj odbora.

SMRDIĆ: Predsedatelj odbora mogu biti i ja, i mislim da imam malo više zasluga nego vi. Jer, kad su se cepali protokoli, vi ste gledali kroz prozor, a ja sam napred išo.

ŽUTILOV: Zar vam nije dosta što ste člen?

SMRDIĆ: Kao po kom pravu predsedatelj nešto više znači nego drugi členovi? Ako se što na licitaciji proda, te novce niko ne vidi; ako se marva *zakolje*, od kože i loja nigde računa. Koga 'oćete, zatvarate; koji vam što da, onoga puštate. Mene ste odredili za kvartire i da vam polja čuvam, a gdi se može što dobiti, tu su drugi. Kako su ti ljudi pametni.

ŽUTILOV: Hoćete li da budete komesar u kakvom srezu?

SMRDIĆ: Dabom!, kad su drugi sve opapoljili.

ŽUTILOV: Vi znate da je Vojnović bio bolestan, niti je mogo svoj srez obići.

SMRDIĆ: Vidićemo. Pa onda za moga sinovca obećali ste mu službu, pa ništa! A drugi mogu vući plaću.

ŽUTILOV: Zaboga, nudio sam ga da bude podsekretar, pa kaže da nije za to. Šta ću da radim?

SMRDIĆ: Dajte mu što je za njega. Je li pravo da on, kao poznati rodoljubac, ništa ne dobije; a drugi, koji su dvoličili, ili koji su poznati kao mađaroni, plaću beru?

ŽUTILOV: Biće sve, biće, samo se malo pretrpite. Znete li da ne spavam više od sedam sati? Ovaj ono, onaj ono, aratos ti i službe! Eno, ni Čivuti nisu proterani.

SMRDIĆ: Što se Čivuta tiče, neka još malo postoji.

ŽUTILOV: Znete li vi da Vojvodina mora biti čista; znate li?

SMRDIĆ: Mi je čistimo koliko je moguće; no što se Čivuta tiče, ovako je bolje.

ŽUTILOV: Badava, kad se ljudma ne može dokazati; pa onda im je kriv predsedatelj. "Oćemo Vojvodinu čistu, da se mađaroni proteraju", a kad čovek počne raditi, oni ne dadu.

SMRDIĆ: I osim Čivuta ima se dosta raditi. Uzmite koliko nji' ima bez brkova, i to Srbalja.

Srbin bez brkova ne može biti Srbin, dakle je mađaron.

NANČIKA: I Mađžari nose brkove.

SMRDIĆ: Jeste; ali Nemci ne nose, a oni su poznati kao mađaroni; dakle i Srblji bez brkova jesu mađaroni. Dalje, mnogi nose brade. Kad je Srbin nosio bradu? To je za honvide. Dakle, i ove treba privući.

NANČIKA: Ali gdekom baš lepo stoji brada.

SMRDIĆ: U Vojvodini stoji lepo što je narodno.

Pozorje četvrto

ŠERBULIĆ, PREĐAŠNJI

ŽUTILOV: Evo i gospodina Šerbulića. Dobro došli!

ŠERBULIĆ: Ja verujem da je vama dobro. Namestili ste se lepo u odboru, pa punitite kesu, a drugi neka čačkaju zube.

SMRDIĆ: E, šta se vi, opet, ljutite?

ŠERBULIĆ: Šta se ljutim? Dok su bili Mađžari, ko se više s njima mešao i drugovao nego vi. Častili ste ih, vaše žene i kćeri išle na bal i s honvidima igrale, pa vi u odboru, a ja, koji sam protokole cepao, ništa.

ŽUTILOV: Ne brinite, gospodine Šerbulić, biće službe i za vas.

ŠERBULIĆ: To ste mi još prvi put kazali, pa na tom je i ostalo. Rodoljupci, vi rodoljupci! Šta ste za narod učinili?

SMRDIĆ: A šta ste učinili vi?

ŠERBULIĆ: Više od vas. Ko je po kafanama javno govorio da Srblji moraju dobiti, nego ja; ja se čudim kako su me Mađžari trpili.

SMRDIĆ (*smeši se*): Znali su da niste vredni ništa učiniti.

ŠERBULIĆ: Ja nisam? Nego vi, koji ste tolike ljude prevarili i bankrotirali?

SMRDIĆ: Opet nisam nosio prange kao vi.

ŠERBULIĆ: Ne prange, jer prange mogu i pošteni ljudi nositi, nego ste drugo što zaslužili za vaša nevaljalstva.

ŽUTILOV: Pst, pst!

ŠERBULIĆ: Nije to "pst" nego 'oću sve da kažem. Kad je trebalo za narod raditi, vi mi niste vikali "pst", nego "hajde, ljudi Šerbuliću!"

SMRDIĆ: Već ako Vlasi ne podignu narod srpski, neće niko.

ŠERBULIĆ: Ja Vla'? Ej, zašto sad nema Servijanaca, da mu pokažem kome će se podsmevati.

SMRDIĆ: A kako me vi možete nazvati bankrotom?

ŠERBULIĆ: To je istina.

SMRDIĆ: Pa istina je da ste i vi Vla'. Nije li vam otac govorio: "Lepa je vremena!"

ŠERBULIĆ: Moj se otac vas ne tiče ništa.

ŽUTILOV: Az ištenirt! Vi ste inače dobri prijatelji bili, pa sad da se svađate.

ŠERBULIĆ: Ne znam za to; ja hoću službu, pa kraj. Kad mogu kojekakvi bankroti i mađaroni širiti se, valjda treba i ja što da stečem, koji toliko zasluge imam.

ŽUTILOV: Zna li šta je, da isteramo Gavrilovića iz odbora, koji je i tako mađaron, pa da namestimo vas mesto njega.

SMRDIĆ: To bi dobro bilo.

ŽUTILOV: I tako nam mlogo koješta kvari.

ŠERBULIĆ: Već ako on nije mađaron, onda niko nije.

ŽUTILOV: O tom nema sumnje. I oni su magarci bili koji su ga izabrali.

SMRDIĆ: Ta znate, što je načinio crkvu o svom trošku, pa ljudima ostalo to u glavi.

ŠERBULIĆ: Dabom"! Lako je praviti crkve kad mu se presipa.

ŽUTILOV: Neka i pet crkvi sazida, kako se zna da je mađaron — ki! Ali Srbin je kukavica.

SMRDIĆ: I ja kažem.

ŽUTILOV: Kad nas sama reč "mađaron" ne dira u srce, onda teško narodnosti!

Pozorje peto

LEPRŠIĆ, PREĐAŠNJI

ŽUTILOV: Evo i gospodina sekretara. Zašto tako snuždeni, gospodine Lepršiću?

LEPRŠIĆ: Nije dobro; kvare nam odbore.

ŽUTILOV: Ko sme dirnuti u narodnu zenicu?

LEPRŠIĆ: Naši prijatelji. Ni barjake nam ne trpe.

ŽUTILOV: Već za barjake može i proći, ali u odbor dirati, šta je Srbinu najsvetije ...

LEPRŠIĆ: Eto tako! Narod se tukao i krv proliavao, pa zašto? — Ni svoje vlasti da ne može imati.

SMRDIĆ: Ali kako to sme biti?

LEPRŠIĆ: I ja se čudim. Srblje uvrediti — uvrediti zmije ljute!

ŠERBULIĆ: Tako nam treba kad nismo držali s Madžarima.

LEPRŠIĆ: Mnogi nam se smeju i nazivaju nas fantastama.

ŠERBULIĆ: Tako nam treba.

LEPRŠIĆ: Našem novoustrojenom pravitelstvu rugaju se i kažu da je to od nas ludost. Štaviše, i samo naše popečiteljstvo finansije ne priznaju, nego sva dobra kameralna koja Vojvodini pripadaju uzeli su natrag i naše činovnike teraju.

SMRDIĆ: Može li što gore biti od ovoga?

LEPRŠIĆ: Kod nas može, jer i sami buntovnici dobijaju zaštitno pismo, i dobra koja smo im kao rebelima sekvestrirali ili prodali treba da se vrate natrag.

ŽUTILOV: To ne sme da bude!

LEPRŠIĆ: Tako je. No i zaslužili smo, jer nemamo ljude. Uzmite sredotočno pravlenije, koje je ovih dana ustanovljeno: kakvi su činovnici?

ŽUTILOV: To je istina; nijednog od nas.

LEPRŠIĆ: Naše pravitelstvo nema eneržije, nema duha, odvažnosti, plana; jednim slovom: nema pameti, pak nam naopako ide. Ja da sam u glavnom odboru! Ali sad se u službu uvlače koji se znadu većma ulagivati!

ŽUTILOV: Treba načiniti protestaciju, treba načiniti plan kako se prava Vojvodine čuvaju, i one u glavnom odboru osramotiti.

Pozorje šesto

GAVRILOVIĆ, PREĐAŠNJI

ŽUTILOV: Dobro kad ste došli, gospodine Gavriloviću, vama je dobro poznato kad je naš odbor ustrojen ...

GAVRILOVIĆ: Ostavite se sad toga, imamo drugu nevolju. Sentomaš je pao.

SVI (*uplašeno*): Šta?

GAVRILOVIĆ: Patrijarh je u ponoći ostavio Bečkerek i otišao u Zemun. Sva je Bačka i

Banat u velikom stra'u.

SMRDIĆ: Brzo da preteramo marvu u Serviju.

LEPRŠIĆ: I Srbobran pao, kažete vi?

GAVRILOVIĆ: Tako je.

LEPRŠIĆ: To je laž, to je izmišljenije!

GAVRILOVIĆ: Da bog da, no bojim se da ne bude istina.

LEPRŠIĆ: Pre će Komoran pasti nego Srbobran, srpski Gibraltar! I pomisliti to, sramota je za Srbina, a kamoli verovati!

ŠERBULIĆ: O, već. je dokazano da je Gavrilović mađaron!

SMRDIĆ: Zaista.

ŽUTILOV: Takav Srbin koji jednako proriče Srblijima zlo ne može se više trpiti u odboru.

ŠERBULIĆ: I ne može! Mi trebamo čestite ljude.

GAVRILOVIĆ: Vi znate da se ja nisam ni otimao.

ŽUTILOV: Otimali ili ne otimali, vi ste kasirati, pa kraj.

Pozorje sedmo

SKOROTEČA stupi i preda ŽUTILOVU pismo, potom izlazi. ŽUTILOV čita u sebi

ŠERBULIĆ (*Gavriloviću*): Da su svi rodoljupci kao vi, teško bi narodu bilo!

SMRDIĆ: Više ste nam kvarili u odboru nego pomagali.

ŽUTILOV: Evo buletine od samog patrijarha: Komoran je pao; Otinger dolazi s jednom brigadom nama u pomoć; Puhner dobio vest da će toliko Rusa preko Oršave doći koliko je nužno. (*Gavriloviću*) No, kako sad stojimo?

GAVRILOVIĆ: Meni je to milo; ali ja sam onakovo dobio pismo.

ŽUTILOV: Vi sve druge korešpodente imate, zašto ste protiv Srpstva.

ŠERBULIĆ: Ovo je izdajnik, treba ga primerno kazniti.

SMRDIĆ: Pravo kažete.

ŠERBULIĆ: Isterati ga iz odbora, to nije ništa; no treba mu dobro konfiscirati, kao svakom drugom buntovniku.

SMRDIĆ: Ništa nego pravo.

GAVRILOVIĆ: Ali, molim vas, to nije iz moje glave izašlo. Evo pisma.

ŽUTILOV: Ne pomaže vam ništa.

Pozorje osmo

SKOROTEČA, PREĐAŠNJI

SKOROTEČA: Molim 'oću li kakav odgovor dobiti?

ŽUTILOV: Odmah. Vi dolazite iz Bečkereka?

SKOROTEČA: Iz Bečkereka.

ŽUTILOV: Šta je novo tamo?

SKOROTEČA: Nije najbolje. Sentomaš je pao.

ŽUTILOV: Je li to istina?

SKOROTEČA: Zacelo.

ŽUTILOV: Ali, evo u buletini drugojače stoji.

SKOROTEČA: Ne znam, tek kod nas je veliki stra'.

ŠERBULIĆ: Zaboga, kud ćemo sad?

LEPRŠIĆ: Ali kako može Sentomaš pasti?

SKOROTEČA: Čujemo da su malo topova imali.

LEPRŠIĆ: Dakle, izdajstvo!

ŽUTILOV: Ja nemam šta pisati; jer kad je Sentomaš pao, ni mi ne možemo biti sigurni.

SKOROTEČA: Samo da se nije toliko pljačkalo! (*Odlazi.*)

ŽUTILOV: Šta ćemo raditi?

SMRDIĆ: Ja mislim da potučemo sve Švabe i mađarone, jer će nam ovi najviše škoditi ako se Mađžari vrate.

Pozorje deveto

MILČIKA, PREĐAŠNJI

MILČIKA: Jeste li čuli novinu?

ŽUTILOV: Šta, lelkiem?

MILČIKA: Da Madžari dolaze.

SMRDIĆ: Je l' istina, zaboga?

ŠERBULIĆ: Ej, teško nama!

ŽUTILOV: Šta ćemo raditi!

SMRDIĆ: Da bežimo.

GAVRILOVIĆ: Kud znamo bežati?

SMRDIĆ: Vi ste i tako mađaron, vi možete ostati.

ŠERBULIĆ: Kako bi bilo da zovemo Nađ Pala?

ŽUTILOV: Vi znate šta je bilo s Nađ Palom, i da nam on ne može oprostiti. Nego da podelimo kasu, pa da bežimo u Srbiju.

GAVRILOVIĆ: Zaboga: kako će se kasa deliti kad nije naša!

ŽUTILOV: Ja znam, vi bi' voleli da padne Madžarima u ruke.

Pozorje deseto

ZELENIĆKA, PREĐAŠNJI

ZELENIĆKA: Gdi je taj odbor? Šta se čini to?

LEPRŠIĆ: Šta, gospoja ujna?

ZELENIĆKA: Znate li vi da se Madžari vraćaju?

ŽUTILOV: To je nama poznato.

ZELENIĆKA: Pa šta ste skrstili ruke? Šta se ne spremate?

SMRDIĆ: A šta znamo činiti?

ZELENIĆKA: Šta znate činiti. Što ne kopate redute? Otkad ja vičem da se kopaju reduti! Gdi su barikade? Svi na noge, pa se oružajte!

ŠERBULIĆ: Mi ne umemo tući se.

SMRDIĆ: Mi smo u odboru.

LEPRŠIĆ: Ja bi', ali šta jedan čovek može činiti.

ZELENIĆKA: Sram i stid! Vi potomci Dušanovi? Oдите, rodoljubice, da mi operemo obraz narodnosti! (*Uzme pušku koja je u uglu visila.*) Mi ćemo spasti srpstvo.

NANČIKA: Pravo kažete. (*Iznese iz druge sobe sablju koju pripaše, a Milčika uzme dva pištolja.*)

ZELENIĆKA: Sad vi bežite kuda znate, mi ćemo ostati.

LEPRŠIĆ: Šta, Srbliji! Ovaj sram da podnosimo? Ne, u kom vri srpska krv, na oružje!

ŠERBULIĆ: Na oružje, makar svi izginuli!

SMRDIĆ: Tako i jeste. Šta se imamo bojati?

LEPRŠIĆ: Gdi su ti Madžari, neka dođu samo!

SMRDIĆ: Dajte ovamo Nađ Pala da mu sečemo duvan na glavi.

ŠERBULIĆ: Pravo, dajte ga!

ZELENIĆKA: Gdi je barjak? Bez barjaka ne može se vojevati!

ŠERBULIĆ: Tako je! (*Otrči i donese barjak.*)

ZELENIĆKA: Na ovu svetu zastavu svaki da se zakune! *Čuje se top.*) Šta je to?

SMRDIĆ (*uplašen*): Madžari!

ŠERBULIĆ: Ej, naopako!

ZELENIĆKA: Kud ćemo sad?

ŽUTILOV: Zaboga, propali smo!

LEPRŠIĆ: Brže da se pošalje pandur da vidi šta je. (*Istrči napolje.*)

SMRDIĆ: Lepo sam ja govorio da bežimo u Serviju. (*Međutim mu ženske pobacale oružje, Zelenićka pobjegla pod krevet. Nančika i Milčika šćućurile se u jednom uglu sobe.*)

ŽUTILOV: Kud se znam okrenuti? Vrag da nosi i Vojvodinu i sve!

SMRDIĆ: Ubio bog koji je prvi započeo!

ŠERBULIĆ: Nesreće, kad nisu bili vredni da nisu ni ustali.

LEPRŠIĆ (*vрати se*): Madžari su tri štacije daleko. Dakle, sutra ako stignu.

SMRDIĆ: Brzo da se beži.

ŽUTILOV: Nančika, brzo spremaj što imaš.

ZELENIĆKA (*ispod kreveta*): Zaboga, povedite i mene.

LEPRŠIĆ: Gospoja ujna, brzo da se tovari! (*Pobegne.*)

ŠERBULIĆ: Ej, naopako, ej, naopako! (*U metežu svi, osim Gavrilovića, razbegnu se.*)

GAVRILOVIĆ: Kud sam ja pristao? Ako s njima pođem, oni će vikati da sam mađaron a smem li, opet, ovde ostati, gdi su toliko globili i otimali? Bedni narode, na koga ti spade da se za tvoju sreću brinu! Oni koji su se na račun tvoj obogatili beže; a što će biti s onima koji ne mogu bežati, koji su stari, slabi ili bolesni, o tom se niko ne brine. Teško tebi, narode: ti stradaš, a oni se raduju; ti propadaš, a oni se bogate! — No, sudbina je naša od Kosova da prošlost oplakujemo. Idem u beli svet da ne gledam nesreću naroda' idem da ne čujem kako ubice svoga roda, ljudi nevaljali, koji su prange nosili, bez svakoga stida sebe rodoljupcima nazivaju (*odlazi*).

ZAVESA

DEJSTVO PETO

(*U Beogradu*)

Pozorje prvo

ŠERBULIĆ, malo potom SMRDIĆ

ŠERBULIĆ (*broji cvancigere u ruci*): Da ti vrag nosi i takvu zemlju i takvu braću!

SMRDIĆ. (*stupi*): Šta vi radite?

ŠERBULIĆ: Eto, već se plaća četiri cvancika na pet forinti. Ako ustraje ovako, ostaćemo prosjaci.

SMRDIĆ: Ja nisam mislio da su Servijanci takvi ljudi. Ama čašu vina da mi je ko pružio.

ŠERBULIĆ: Ko je to vidio? Došli strani ljudi u Serviju, begunci, kod nji' da se sklone, a oni ištu po četiri-pet cvancika pride na banku od pet forinti, umesto da svakom dadu fraj kvartir i kost, i da mu još plate što je volio pobeći nego ostati pod Madžarima.

SMRDIĆ: Vidim ja, rodoljubije se ne uvažava.

ŠERBULIĆ: Jošt ste vi dobro; zgrabili ste kad ste bili u odboru, pa vam ja sad lako.

SMRDIĆ: Koliko sam zgrabio? Čujem da su mi iz kuće odneli sve.

ŠERBULIĆ: Platila je kasa odborska. Ali ja ni službe ni vraga, pa da mi odnesu dvesta merova žita i sto akova vina.

SMRDIĆ: Čujem da je zato što su vas tužili oni koje ste opljačkali.

ŠERBULIĆ: Šta sam pljačkao? Lažu.

SMRDIĆ: Govore za onaj šmuk što vaša supruga nosi.

ŠERBULIĆ: To sam dobio od jednog Madžara što sam ga iskupio od Servijanaca. Ali ako ovako potraje, te se ne vratimo kući, otići će bez traga i šmuk i sve.

SMRDIĆ: Taj Rus kao da na puževima ide.

ŠERBULIĆ: Vidim ja, od nas neće biti ništa.

SMRDIĆ: Naši su kukavice; 'oćedu Vojvodinu, oćedu ovo, 'oćedu ono, a kad tamo — mućak! Šta su / počinjali kad nisu bili vredni izraditi.

ŠERBULIĆ: Lagali po novinama sad ovo, sad ono, a nigdi ništa, nego su nam ostale kuće da ih upropaste.

SMRDIĆ: Trebalo bi potući sve one koji su započeli.

ŠERBULIĆ: I ja kažem: Da smo se držali Madžara, nikad bolje. Ali oni "ne, ne", dokle nas ne doteraše u Serviju.

SMRDIĆ: Da gubimo na banknotama.

ŠERBULIĆ: I da me zovu Švabom.

SMRDIĆ: Jest, sad sam mu Švaba! A šta je dolazio da nas diže!

Pozorje drugo

GAVRILOVIĆ, PREDAŠNJI

SMRDIĆ: A kad ste vi došli?

GAVRILOVIĆ: Kad i svi; nego sam se zadržao u Grockoj.

SMRDIĆ: Vi ste mogli ostati kod kuće, ne bi vam Madžari ništa uradili.

GAVRILOVIĆ: Ta — da se nije toliko pljačkalo.

ŠERBULIĆ: Vama je sve pljačka u glavi. Valjda vam je žao Madžara i Švaba.

GAVRILOVIĆ: Žao mi je svakoga koji strada nevino.

SMRDIĆ: Nevino! Dakle Madžari i Švabe su nevini?

GAVRILOVIĆ: Kako koji.

SMRDIĆ: Oni zar nisu pljačkali i zla činili?

GAVRILOVIĆ: Jesu, ali naši nisu gledali koji je kriv, nego koji je bogat.

ŠERBULIĆ: Neka pamte kad je bila srpska Vojvodina!

GAVRILOVIĆ: Ako smo zato ustali tražiti Vojvodinu da se pljačka i otima, bolje da je nismo ni tražili.

ŠERBULIĆ: Vama je bolje, jer ove godine niste mogli trgovati ni profitirati po vašem običaju Narod tako ne govori.

GAVRILOVIĆ: Ja vidim narod pišti po obalama i propada. Zaboga, da se skupimo i damo štogod na sirotinju. Nije pravo da izgine.

ŠERBULIĆ: Bogme, niko ne daje ni meni

SMRDIĆ: Od tolikog vremena sedim ovde na trošku; na banknotama moram da gubim, pa otkuda ću?

GAVRILOVIĆ: Nije li griota da naša braća umiru od gladi?

ŠERBULIĆ: Ee, što im drago, ja im pomoći ne mogu.

GAVRILOVIĆ: Ljudi ostali bez kuća, bez marve, bez svega.

SMRDIĆ: Nek čekaju dok se prodadu mađarska dobra, pa će primiti naknadu.

GAVRILOVIĆ: A donde da skapaju od gladi?

SMRDIĆ: Što im drago! Eno kod patrijarha narodne kase; nek ištu od njega.

GAVRILOVIĆ: A gdi je naša opštinska kasa?

SMRDIĆ: Šta znam ja gdi je. Treba i nama živiti; zato smo bili činovnici Vojvodine

GAVRILOVIĆ: Ali vi živite u izlišju, a tamo sirotinja nema ni što je najnužnije. Kolera udarila, ljudi iz nužde jedu nezrelo voće i krastavce, pa će svi poumirati.

SMRDIĆ: Pa gdi su ti doktori? Zašto ne kazuju ljudima da je to nezdravo?

GAVRILOVIĆ: Jest, ali treba imati što drugo. 'Ajde da nakupimo između nas jedno sto forinti, pa da podelimo međ' sirotinjom.

SMRDIĆ: Sto forinti! Šta vi govorite?

ŠERBULIĆ: Ni sto krajcara ne mogu dati.

GAVRILOVIĆ: Vi, koji se toliko rodoljubijem ponosite!

ŠERBULIĆ: Vidim kako se rodoljubije uvažava. Vi ste bili član odbora, a ja ništa.

GAVRILOVIĆ: Nismo vukli nikakvu plaću.

ŠERBULIĆ: Već ja znam. Svaki je lud koji se za srpstvo zauzima.

GAVRILOVIĆ: Zato što ne može da globi.

SMRDIĆ: Vama je sve to u glavi. Dok su Mađžari globili, bilo je dobro.

GAVRILOVIĆ: Pa mi smo zato i ustali da se toga oprostimo.

SMRDIĆ: Koješta. Mi smo ustali za narodnost, a nigdi nije stajalo da će činovnici Vojvodine služiti badava, nego će još veću plaću imati.

GAVRILOVIĆ: Ostavimo sad to; nego dajte što na sirotinju.

SMRDIĆ: Idite vi s bogom, ja ne mogu dati ništa.

ŠERBULIĆ: Zašto nisu svi ustali na oružje, pa ne bi ni morali bežati.

SMRDIĆ: Tako je; negde 'oće ljudi Vojvodinu, a neće da se biju.

GAVRILOVIĆ: Oni misle da bi mogli i vi oružje nositi.

SMRDIĆ: A na koga bi ostavili odbor?

GAVRILOVIĆ: O, za odbor bi se našlo ljudi i suviše, nego za logor trebalo bi da ste se brinuli.

SMRDIĆ: Za nas bi griota bila poginuti, koji narod ljubimo, jer će opet da tog stanja doći da mu poslužiti možemo; a mađaroni da izginu svi, pa nikakve štete.

Pozorje treće

LEPRŠIĆ, PREDAŠNJI

GAVRILOVIĆ: Evo, gospodin je Lepršić bar vatreni rodoljubac; on će dati što na sirotinju.

LEPRŠIĆ: Čekajte dok bude slavensko carstvo, pak ćete onda viditi slave.

ŠERBULIĆ: 'Oće li biti?

LEPRŠIĆ: Vi još sumnjate? Rus. valjda, nije došao zabadava.

SMRDIĆ: No, fala bogu, da i to doživimo.

LEPRŠIĆ: Jedno me samo obespekujava što se nameštaju strani ljudi za činovnike u Vojvodini.

SMRDIĆ: Šta, šta? Gdi je glavni odbor? Što ne protestiraju?

LEPRŠIĆ.: Trebalo bi drugojače, al' su Srblji kukavice.

ŠERBULIĆ: Pravo kažete da su kukavice. Ali tako je kad nema pravog rodoljubija.

GAVRILOVIĆ: A šta bi vi radili?

LEPRŠIĆ: Postavili bi mađarone za činovnike.

SMRDIĆ: To može još i biti.

ŠERBULIĆ: Vrlo lako.

LEPRŠIĆ: Kako se počelo raditi, zacelo.

SMRDIĆ: To je naopako!

ŠERBULIĆ: Bolje da smo i s Mađarima ostali.

GAVRILOVIĆ: Pa zašto niste?

SMRDIĆ: Znam da bi vama po volji bilo.

GAVRILOVIĆ: Zašto meni? Meni je svejedno ma ko došo u službu.

SMRDIĆ: I stran?

GAVRILOVIĆ: Ako je pošten, bolje i stran nego svoj, a nevaljao.

SMRDIĆ: Jeste li ga čuli?

ŠERBULIĆ: Nije li to izdajica?

LEPRŠIĆ: Treba podići tužbu. Vi ste svedoci.

GAVRILOVIĆ: A šta vam pomaže kad nema odbora, a neće više ni biti.

LEPRŠIĆ: Šta, i vi kvarite odbore, izdajnik jedan. (*Udalji se.*)

SMRDIĆ: Mađaron!

ŠERBULIĆ: Ne zaslužuje da živi među Srblijima, nego da se protera kao svaki drugi Mađžar.

GAVRILOVIĆ: Kad bi svi Srbliji bili kao vi, i sam ne bi' želeo biti Srblijin.

SMRDIĆ: Jeste li ga čuli?

ŠERBULIĆ: Lepo sam ja govorio da se svi mađžaroni pobiju kao skotovi.

GAVRILOVIĆ: I da im se kuće sekvestriraju na polzu rodoljubaca.

ŠERBULIĆ: Platićete vi nama sav ovaj trošak.

GAVRILOVIĆ (*smeši se*): 'Oću, 'oću. Idem odma' da prepravljam (*odlazi*).

ŠERBULIĆ: E, jeste li ga vid'li?

SMRDIĆ: Tako nam treba kad nismo imali pameti. — Kud se dede Lepršić?

ŠERBULIĆ: Eno ga gdi se razgovara s nekim stranim.

SMRDIĆ: 'Ajdemo.

ŠERBULIĆ: Već mi se dosadilo bez posla biti (*odlaze*).

Pozorje četvrto

ŽUTILOV I NANČIKA stupe

ŽUTILOV: No, šta si htela otoič kazati?

NANČIKA: Ovu našu prose.

ŽUTILOV: Milči?

NANČIKA: Ja sam odavno smotrla gde jedan često prolazi pored pendžera i uvek baca oči gore. Sve sam mislila da l' se nje tiče, i sad vidim da je istina.

ŽUTILOV: Je li to zacelo ili kao što vi žene imate običaj?

NANČIKA: Poslao je jednoga da je prosi.

ŽUTILOV: Šta je on?

NANČIKA: Doktor; čovek vrlo fini. Ja sam se s njim razgovarala, i svi kažu da će biti fizikus ovde.

ŽUTILOV: To je dobro. Novaca valjda ne traži.

NANČIKA: Mislim da ne traži.

ŽUTILOV: Šta kaže devojka?

NANČIKA: Nisam joj još spominjala, jer nešto važno stoji na putu. Kažu da je Madžar.

ŽUTILOV: Pak? Ona zna madžarski kao Madžarica.

NANČIKA: Ali šta će svet reći?

ŽUTILOV: Bolondšag! Svet ja neću pitati šta ću raditi u mojoj kući.

NANČIKA: Ali ovi ljudi, rodoljupci?

ŽUTILOV: Pak šta? Kad njega trpe u Srbiji, zašto ga ne bi trpili u Vojvodini? Mi, valjda, nismo bolji od Servijanaca?

NANČIKA: Pravo kažeš. Ta mi smo bolje živili s Madžarima nego i sa Srblijima.

ŽUTILOV: Gledaj ti samo da devojka pođe.

NANČIKA: Ne verujem da će se zatezati, zašto joj se momak dopao.

ŽUTILOV: 'Ajde, dakle, da ne bude dockan.

NANČIKA: Može biti da mu je zato po volji što znamo dobro madžarski (*odlaze*).

Pozorje peto

SMRDIĆ napred, potom ŠERBULIĆ, stupe

SMRDIĆ: Šta ste se toliko s tim razgovarali?

ŠERBULIĆ: Čisto mi je sramota kazivati.

SMRDIĆ: Zar je tako zlo?

ŠERBULIĆ: Zlo nije, nego ...

SMRDIĆ: Šta je, dakle?

ŠERBULIĆ: Čudna stvar. Radi se da prodamo Vojvodinu.

SMRDIĆ: Kakav bi bio taj nevaljao čovek koji bi svoju Vojvodinu izdao.

ŠERBULIĆ: I ja tako kažem.

SMRDIĆ: Zar smo mi zato krv prolivali?

ŠERBULIĆ: Tako je.

SMRDIĆ: I toliko stradali.

ŠERBULIĆ: Već to bog jedan zna!

SMRDIĆ: Pa kako vam dođe ta podlost do ruke?

ŠERBULIĆ: Sam ne znam šta ću o tome da mislim. Taj što sam s njime govorio iz Sombora je, i kaže da od naše Vojvodine neće biti ništa.

SMRDIĆ: To smo odavno mogli znati.

ŠERBULIĆ: Kaže da se jedno prošenije na cara potpisuje, u kome Srbliji sami priznaju da nas je malo i da za nas nije Vojvodina.

SMRDIĆ: E, gledaj ti šta kod nas neće biti! I Srblji to potpisuju!

ŠERBULIĆ: Ko potpiše, dobije pedeset dukata u zlatu.

SMRDIĆ: Šta, šta? Otkud toliki novci?

ŠERBULIĆ: Kaže da se unapred plaća.

SMRDIĆ: Ali toliki ljudi! To će mnogo izneti!

ŠERBULIĆ: E, svima se ne daje potpisivati, nego samo koji su bili u odboru.

SMRDIĆ: No, tako je već moguće.

ŠERBULIĆ: Pa šta mislite?

SMRDIĆ: Ja mislim, ako to car 'oće, ono će i tako biti; zato je bolje potpisati.

ŠERBULIĆ: Tako i ja mislim. Neka donese, dakle, da potpišemo.

SMRDIĆ: Vi ne možete potpisivati.

ŠERBULIĆ: Zašto?

SMRDIĆ: Kad niste bili u odboru.

ŠERBULIĆ: Vama je poznato da sam bio naimenovan.

SMRDIĆ: Ali nije došlo u protokol.

ŠERBULIĆ: Reč predsednikova vredi kao i protokol.

SMRDIĆ: Ja ne znam da li je to tako?

ŠERBULIĆ: Baš i kad ne bi bilo, ko će raspitivati jesam li ja bio član, kad moje ime među tolikima stoji?

SMRDIĆ: To je istina, ali znamo mi.

ŠERBULIĆ: Pak zar bi vi mene izdali? Mi stari prijatelji!

SMRDIĆ: Dobro, samo da ne okrive nas.

ŠERBULIĆ: Ja ću potpisati nasamo, pak posle neka traže kad izvučem novce.

SMRDIĆ: Zakrpa je lepa.

ŠERBULIĆ: Kako da nije, osobito sad gde smo toliko stradali od prokleti' Madžara.

SMRDIĆ: 'Ajde da saopštimo Žutilovu, da vidimo šta će on reći.

ŠERBULIĆ: E, on će jedva dočekati, kako je lakom.

SMRDIĆ: Bogme, on se dobro pokrpi.

ŠERBULIĆ: Kad ga pre tri godine isteraše iz službe, mal' ne skapa od gladi; žena i deca rđavo odeveni. A sad, jeste li videli kako se nose?

Pozorje šesto

GAVRILOVIĆ, PREĐAŠNJI

GAVRILOVIĆ: Mi tamo-onamo, pa opet zajedno. Tako je kad se nema šta raditi.

ŠERBULIĆ: S vama i jest prijatno sastajati se.

GAVRILOVIĆ: E, ne treba sve opet mak na konac uzimati. N meni se čini, vi imate nešto tajno između sebe.

ŠERBULIĆ: Šta bi imali tajno? (*Namiguje na Smrdića.*)

GAVRILOVIĆ: Ta izdaleka gledam kako ste se nešto zabunili.

ŠERBULIĆ: Zabunili smo se što ti Rusi jedanput ne svrše, nego sedimo na trošku.

GAVRILOVIĆ: Ja čujem da će se svakom platiti dijurna koji je izbegao.

ŠERBULIĆ: I treba da se plati. Nismo mi besni da se potucamo.

GAVRILOVIĆ: No ovu će dijurnu samo oni dobiti koji se odreknu Vojvodine.

SMRDIĆ: Kako bi to bilo?

GAVRILOVIĆ: Tako se govori.

ŠERBULIĆ: Pa 'oćete li se vi odreći?

SMRDIĆ: Kao da tu treba mnogo sumnje.

GAVRILOVIĆ: Ja ću onako postupiti kao što čine rodoljupci. Valjda ću i ja doći u čislo njihovo.

ŠERBULIĆ: Nikad ni doveka. Koji je bio lane mađaron, taj će se kao takav i poderati.

GAVRILOVIĆ: A koji je rodoljubac, taj može činiti što 'oće, je l' te?

SMRDIĆ: Rodoljubac ne može drugo raditi nego što je rodoljubivo.

GAVRILOVIĆ: Kad bih vas o protivnom uverio? ... Ali evo naših zemljaka. Nešto je Lepršić veseo.

Pozorje sedmo

ŽUTILOV, NANČIKA, MILČIKA i LEPRŠIĆ stupe, PREĐAŠNJI

NANČIKA (*Lepršiću*): Pa zašto nam ne kažete šta je novo?

LEPRŠIĆ: Šta vam imam kazivati? Madžari će biti pobeđeni, pa mir.

GAVRILOVIĆ: A šta će biti s nama?

LEPRŠIĆ: Dobićemo i mi, ne ono što su neke preterane glave tražile, nego što je pravo.

GAVRILOVIĆ: 'Oće li biti Dušanovog carstva?

LEPRŠIĆ: Budalaština! Nema nas dvadeset miliona.

GAVRILOVIĆ: Ali bar slavjansko carstvo.

LEPRŠIĆ: I od toga nema zasad ništa.

GAVRILOVIĆ: Ta vama je to neprestano bilo u ustima.

LEPRŠIĆ: Moralo se tako govoriti da narod ustaje.

GAVRILOVIĆ: To će reći: vi ste lagali.

LEPRŠIĆ: E, tako je, drugačije nije moglo biti.

GAVRILOVIĆ: Naravna stvar, rodoljubije sve dopušta. Nego, molim, kako sad stojimo?

LEPRŠIĆ: Ne možemo ni mi zahtevati da smo bolji od drugi'. Dobili smo ravnopravnost sviju naroda, dobili smo patrijarha, dobićemo i vojvodu, pa kud ćete više!

SMRDIĆ: Bre; samo da se jedanput svrši, pa makar kako bilo!

ŠERBULIĆ: I ja kažem: dosta smo od kuće.

MILČIKA (*smeši se*): Ja ne marim ma još toliko trajalo.

GAVRILOVIĆ: Verujem, jer se ovde udajete.

SMRDIĆ: Je l' istina?

ŠERBULIĆ: Smemo li čestitati.

NANČIKA: Jest nešto u stvari, no nije baš svršeno.

ŠERBULIĆ: No, to mi je milo.

SMRDIĆ: Vi ste najbolje profitirali u bežaniji.

LEPRŠIĆ: Je li prilika dobra?

GAVRILOVIĆ: O, fini mladić, ja ga dobro poznajem. Istina, nije Srbin ...

LEPRŠIĆ: Šta, šta?

ŠERBULIĆ: Kako bi Srpkinja za stranoga pošla?

SMRDIĆ: To baš nije lepo.

ŠERBULIĆ: Predsedatelj odbora!

ŽUTILOV: To su ženski poslovi, u to se ne mešam.

ŠERBULIĆ: Makar kako, tek ja ne bi, dopustio.

LEPRŠIĆ: Dakle je mladoženja Vla'?

GAVRILOVIĆ: Nije nego Madžar.

LEPRŠIĆ: Je l' moguće?

SMRDIĆ: Ja ne mogu verovati.

NANČIKA: Govori se tako, no upravo ne zna se.

GAVRILOVIĆ: A zacelo! Ja ga dobro poznajem!

LEPRŠIĆ: I vi se možete tako zaboraviti da Madžara uzmete za zeta?

SMRDIĆ: To je preko jega.

LEPRŠIĆ: Odma' idem da stavim u novine; neka se svet čudi postupku najvećega rodoljupca.

ŽUTILOV: On će se posrbiti.

LEPRŠIĆ: Posrbiti? Vi ćete se pomadžariti, kao što ste i bili polak Madžari! ... Sramota!

ŠERBULIĆ: I ja kažem da je sramota.

LEPRŠIĆ: Ne, to mora doći u novine; sve zabadava.

GAVRILOVIĆ: 'Oćete li staviti kako ste i vi dobili službu izvan Vojvodine?

ŽUTILOV: Kakvu službu?

GAVRILOVIĆ: Sekretar kod vladinog komesara.

SMRDIĆ: Je l' to istina?

LEPRŠIĆ: Bila je reč.

GAVRILOVIĆ: Zašto je "bila reč" kad ste zacelo primili, a nije nikakvo zlo.

ŽUTILOV: Kako bi Srbin inače služiti mogo nego kod Srbina?

ŠERBULIĆ: To je istina.

SMRDIĆ: Nema od nas ništa kad nas i najveći rodoljupci ostavljaju.

ŽUTILOV: Ja sam služio kod Madžara, pa sam ih taki napustio kako se srpstvo podiglo.

LEPRŠIĆ: Dabogme, kad su vas iz službe izbacili.

ŽUTILOV: Mene iz službe izbacili? Vi, bezobrazan mladić, što ste izneverili vaš narod.

LEPRŠIĆ: Kao vi, što dajete kćer za Madžara.

ŽUTILOV: Vi ste fantasta.

LEPRŠIĆ: A vi rodoljubac što ste napunili džep od krađe.

GAVRILOVIĆ: Nemojte, gospodo, tako vikati, sramota je od strani'!

LEPRŠIĆ: Šta "nemojte vikati"! Neka svi čuju!

ŽUTILOV: Treba staviti u novine takve rodoljupce koji narodu viču da ustaje, a sami bi se poturčili.

Pozorje osmo

ZELENIĆKA, PREDAŠNJI

ZELENIĆKA: Šta je to? Kakva je to vika?

GAVRILOVIĆ: Eto šta je: gospodin Žutilov udaje kćer za Madžara, a gospodin Lepršić postao je činovnik izvan Vojvodine, pa se sad prepiru koji je veći rodoljubac.

ZELENIĆKA (*osvrće se*): Nema nigde stolice da mogu pasti u nesvest. Je li to istina, zaboga?

GAVRILOVIĆ: Zasad je tako.

ZELENIĆKA: O seni Miloša Obilića, Hajduk-Veljka i drugih junaka, čujete li? U Vojvodini srpskoj diči se Madžar ljupkostiju braka najdičnijom Srpkinjom; u Vojvodini srpskoj neće Srbin da služi rodu nego tuđinu! Nećaće, nećaće, vratite se u njedra vaše domovine, duhom vas narodnosti preklinjem, vratite se rodu vašemu, kojega ste bili potpora i otrada!

GAVRILOVIĆ: Kad tako lepo dišete za srpstvom, evo i vama jedno pismo od vašeg starog

prijatelja Nađfaludija (*pruži joj pismo*).

SMRDIĆ: Šta je to?

GAVRILOVIĆ: Čisto rodoljubije. Gospoja Zelenička ili, po srpski, Plavička imala je odavno poznanstva s jednim Madžarom, Nađfaludijem, koga svi poznajete. I ovaj joj sad piše kako ona vrlo dobro čini što mrzi na Madžare.

ŠERBULIĆ: S Madžarima korespondirati, to baš nije lepo!

LEPRŠIĆ: Gospoja ujna, zar tako treba?

ŽUTILOV: Cudaršag! Pa još ima meni da prebacuje!

ŠERBULIĆ: Ja bih se stidio takovo što učiniti.

SMRDIĆ: Teško nama kad smo do toga došli!

ŠERBULIĆ: I ja kažem teško nama.

SMRDIĆ: Rodoljubica, koja je tako silno za narodnost disala; ah, srce mi se cepa!

GAVRILOVIĆ: A vi, jeste li potpisali prošenijske da nam ne treba Vojvodina?

LEPRŠIĆ: Kom ne treba Vojvodina?

GAVRILOVIĆ: Evo, Šerbulić i Smrdić pogodili se s jednim stranim za pedeset dukata da će potpisati prošenijske kako je izlišna Vojvodina.

SMRDIĆ: E, mislite ne znamo mi da je to vaše maslo bilo?

ŠERBULIĆ: Samo sam tako rekao da vam učinim radost.

GAVRILOVIĆ: Ja znam da ste ga te tako molili da vam prošenijske i dukate donese.

ŽUTILOV: No, to je još najgore.

LEPRŠIĆ: To znači besavesno izdati svoj narod.

GAVRILOVIĆ: Vidite, gospodo! Gospodin Žutilov udaje kćer za Madžara; gospodin Lepršić primio je službu izvan Vojvodine; gospođa Zelenička dobija pisma od svog prijatelja Madžara, a Smrdić i Šerbulić hoće da prodadu Vojvodinu. Kažite mi, koji je najveći znak rodoljubija?

SMRDIĆ: Sve je to vaše maslo, no razgovaraćemo se dok se vratimo kući.

GAVRILOVIĆ: Kad nema odbora.

ŽUTILOV: Šta, šta? Vi se usuđujete kvariti odbore?

SMRDIĆ: Tako nam jednako preti.

ŽUTILOV: Mrav jedan, da se usudi u odbor dirati!

GAVRILOVIĆ: Bože sačuvaj! Ja ću nastojati da i vaš zet bude član.

ZELENIĆKA: Ali šta ga trpите ovde, molim vas!

NANČIKA: I ja se čudim.

GAVRILOVIĆ (*Zelenički*): Zar je to blagodarnost što sam vam doneo pismo od vašeg starog prijatelja.

ZELENIĆKA: Dalje od nas!

SMRDIĆ: Da se ne usudite k nama pristupiti!

ŽUTILOV: Koji narodne činovnike oporočava, taj vređa sav narod.

NANČIKA: Mađaron jedan!

ZELENIĆKA: Razvratan Srbin!

LEPRŠIĆ: Koji nema jedne iskre rodoljubija u sebi.

GAVRILOVIĆ: O rodoljupci, rodoljupci, idem pripovedati svetu šta ste radili, da vidim 'oće li se naći koji će reći da po ovakvima može narod procvetati.

ZAVESA
